

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΙΔ 60129
Αρ. 346086
ταξ. ΡΑΡ

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**Η απελευθέρωση των ασφαλιστικών υπηρεσιών
εκτός αυτών που αφορούν την ασφάλιση ζωής
και η εναρμόνιση της ελληνικής ασφαλιστικής νομοθεσίας.**

Επιβλέπων Καθηγητής: **Κος Γ. Καρύδης**

Όνομα Φοιτήτριας: **Καραγιαννάκη Ελένη**

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΑΘΗΝΑ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1998

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ
ΑΘΗΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΓRΦΗ

εισ. 60129.

Αρ. 346.086

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

II. Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΚΤΟΣ ΑΥΤΩΝ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΖΩΗΣ ΚΑΙ Η ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ.

1. Η συμβολή της νομολογίας του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην απελευθέρωση των ασφαλιστικών υπηρεσιών.

2. Το κανονιστικό πλαίσιο για την απελευθέρωση των ασφαλιστικών υπηρεσιών.

2.1 Η οδηγία 73/239/EOK σχετικά με την απελευθέρωση της ανάληψης δραστηριότητας πρωτασφάλισης.

2.2 Η οδηγία 88/357/EOK και η καθιέρωση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

2.3 Η οδηγία 92/49/EOK και η καθιέρωση της αρχής της ενιαίας άδειας.

3. Η εναρμόνιση της ελληνικής ασφαλιστικής νομοθεσίας με τις οδηγίες της Ε.Ε.

III. Η ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΣΕ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.

1. Η ασφάλιση πιστώσεων και εγγυήσεων.

2. Η ρύθμιση των θεμάτων σχετικά με την τουριστική βοήθεια.

3. Η ασφάλιση της ευθύνης από αυτοκίνητο.

4. Η ασφάλιση νομικής προστασίας.

IV. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ.

1. Γενικές αρχές

2. Η πρακτική της Επιτροπής στην εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού

2.1 Απόφαση Nuovo Cegam

2.2 Απόφαση Concordato.

2.3 Αποφάσεις για ασφαλιστικές ενώσεις

2.4 Η εφαρμογή του άρθρου 90 σε μία υπόθεση που αφορούσε τις Δημόσιες Επιχειρήσεις στην Ελλάδα.

2.5 Κανονισμός ομαδικής εξαίρεσης και η αντιμετώπιση των συγχωνεύσεων.

V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μια από τις βασικότερες αρχές της Συνθήκης Ε.Κ. είναι η ελευθερία εγκατάστασης. Το δικαίωμα αυτό της ελεύθερης εγκατάστασης προβλέπεται από το άρθρο 52 της ΣΥΝΘΕΚ σύμφωνα με το οποίο οι περιορισμοί της ελευθερίας εγκαταστάσεως των υπηκόων ενός κράτους-μέλους στην επικράτεια ενός άλλου καταργούνται προοδευτικώς κατά την διάρκεια της μεταβατικής περιόδου. Η προοδευτική αυτή κατάργηση εκτείνεται επίσης στους περιορισμούς για την ίδρυση πρακτορείων, υποκαταστημάτων ή θυγατρικών εταιριών από τους υπηκόους ενός κράτους-μέλους που είναι εγκατεστημένοι στην επικράτεια ενός άλλου.

Η ελευθερία εγκαταστάσεως περιλαμβάνει την ανάληψη και την άσκηση μη μισθωτών δραστηριοτήτων, καθώς και την σύσταση και την διαχείριση επιχειρήσεων, και ιδίως εταιριών κατά την έννοια του άρθρου 58 παράγραφος 2, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που ορίζονται από την νομοθεσία της χώρας εγκαταστάσεως για τους δικούς της υπηκόους με την επιφύλαξη των διατάξεων της συνθήκης που αναφέρονται στην κυκλοφορία κεφαλαίων.

Μια ακόμη αρχή της συνθήκης στην οποία εμπίπτει η απελευθέρωση των ασφαλιστικών υπηρεσιών είναι αυτή που προβλέπεται από το άρθρο 59 της ΣΥΝΘΕΚ σύμφωνα με το οποίο οι περιορισμοί της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών στο εσωτερικό της Κοινότητας καταργούνται προοδευτικώς κατά την διάρκεια της μεταβατικής περιόδου όσον αφορά τους υπηκόους των κρατών-μελών που είναι εγκατεστημένοι σε κράτος της κοινότητος άλλο από κείνο του αποδέκτου της παροχής. Επιπλέον το άρθρο αυτό της ΣΥΝΘΕΚ ορίζει ότι το Συμβούλιο προτάσει της Επιτροπής δύναται με ομόφωνη απόφαση του να επεκτείνει το ευεργέτημα των διατάξεων αυτών και σε υπηκόους τρίτου κράτους που παρέχουν υπηρεσίες και είναι εγκατεστημένοι στο εσωτερικό της κοινότητος.

Άλλωστε το άρθρο 60(3) ορίζει ότι εκείνος που παρέχει υπηρεσία μπορεί για την εκτέλεση αυτής να ασκήσει προσωρινά τη δραστηριότητά του στο Κράτος όπου παρέχεται η υπηρεσία με τους ίδιους όρους που το Κράτος αυτό επιβάλει στους δικούς του υπηκόους.

Περαιτέρω στο άρθρο 61 της ΣΥΝΘΕΚ προβλέπεται ότι η απελευθέρωση των τραπεζικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών που συνδέονται με τις κινήσεις κεφαλαίων

πρέπει να πραγματοποιηθεί σε αρμονία με την προοδευτική ελευθέρωση της κυκλοφορίας κεφαλαίων.

Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια των προβλέψεων της συνθήκης εντάχθηκε και η απελευθέρωση των ασφαλιστικών υπηρεσιών. Η πρόοδος όμως στον τομέα των ασφαλιστικών υπηρεσιών υπήρξε βραδύτερη από ότι άλλων χρηματοπιστωτικών τομέων καθώς τα κράτη μέλη είχαν υιοθετήσει αυστηρούς νόμους που στόχευαν στην προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών.

Άλλωστε η ασφάλεια είναι ένα νομικό προϊόν το οποίο βρίσκεται σε διάφορες μορφές και το οποίο υπόκειται σε ειδικούς εθνικούς νόμους. Αναγνωρίστηκε όμως ότι αν δεν δημιουργείτο μία κοινή ασφαλιστική αγορά μέχρι το τέλος του 1992 τα ασφαλιστικά προϊόντα θα βρίσκονταν σε μια θέση ανταγωνιστικού μειονεκτήματος σε σχέση με όμοια προϊόντα που προσφέρονται από άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Προκειμένου να δημιουργηθεί αυτή η κοινή ασφαλιστική αγορά πραγματοποιήθηκε σε πολύ μεγάλη έκταση εναρμόνιση των προϋποθέσεων λειτουργίας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων η οποία στόχευε στην υλοποίηση της ελευθερίας εγκατάστασης των ασφαλιστικών επιχειρήσεων εντός της Ε.Ε. Η βάση της εναρμόνισης ήταν η υιοθέτηση της αρχής της δημιουργίας ενός ελάχιστου ορίου προϋποθέσεων λειτουργίας, ικανοποιητικού για όλες τις χώρες-μέλη της Ε.Ε., ούτως ώστε η εγκατάσταση οποιασδήποτε ασφαλιστικής επιχείρησης που προέρχεται από οποιοδήποτε μέλος ή η άσκηση εργασιών χωρίς εγκατάσταση να μην προσκρούει στην νομοθεσία του κράτους υποδοχής. Δημιουργήθηκε, έτσι ένα πλέγμα νομοθετικών διατάξεων και προϋποθέσεων λειτουργίας, που δεν ήταν υπό την εξάρτηση της συγκεκριμένης μορφής της ασφαλιστικής επιχείρησης. Έτσι έγιναν οι ήδη υπάρχουσες επιχειρησιακές μορφές, με τις οποίες διεξαγόταν η ιδιωτική ασφάλιση στα 15 κράτη-μέλη δηλαδή "ευρωπαϊκές ασφαλιστικές επιχειρήσεις".

Μάλιστα η νομοθετική εναρμόνιση έχει προχωρήσει τόσο ώστε δεν μπορούν να λειτουργήσουν στις χώρες της Ε.Κ. ασφαλιστικές επιχειρήσεις που δεν πληρούν τις ευρωπαϊκές προϋποθέσεις. Κάθε ασφαλιστική επιχείρηση κράτους-μέλους πρέπει να έχει την δυνατότητα εγκατάστασης και άσκησης εργασιών χωρίς εγκατάσταση στα άλλα κράτη, εφόσον όμως πληρεί τις ευρωπαϊκές προϋποθέσεις.

Η υλοποίηση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών έγινε στηριζόμενη στο άρθρο 59 της Συνθήκης της Ρώμης και πραγματοποιήθηκε με την υιοθέτηση της οδηγίας

88/357/ΕΟΚ του Συμβουλίου της Ε.Κ. (η λεγόμενη οδηγία β' γενιάς) η οποία στόχευε στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών σ' όλους τους κλάδους ασφαλίσεων κατά ζημιών. Με την υλοποίηση της ελευθερίας αυτής οι εντός της κοινότητας ασφαλιστικές επιχειρήσεις δεν χρειάζονται πλέον, προκειμένου να εργασθούν σε άλλη κοινοτική χώρα, διαφορετική αυτής της εγκαταστάσεως τους να έχουν εγκατασταθεί (με πρακτορείο ή υποκατάστημα). Η υλοποίηση αυτή γίνεται όμως με μία διαφοροποίηση ως προς τους μεγάλους και μικρούς κινδύνους. Για τους τελευταίους η ελευθερία παροχής υλοποιείται με αρκετές προϋποθέσεις που, αν και δεν εξομοιώνονται με την διαδικασία της εγκατάστασης, πάντως απέχουν σημαντικά από το να χαρακτηρισθεί η κοινότητα ενιαίος χώρος.

Από 1-7-94 έχουν τεθεί σε ισχύ και οι λεγόμενες οδηγίες γ' γενιάς (92/49 και 92/96) στις οποίες προσαρμόστηκε το ελληνικό δίκαιο με το π.δ. 252/1996 με το οποίο η άδεια εργασίας πρωτασφαλιστικών εργασιών που χορηγεί το κράτος-μέλος ισχύει για όλη την κοινότητα (ενιαία άδεια). Με το ίδιο νομοθέτημα η ελευθερία παροχής υπηρεσιών γενικεύεται για όλους τους κινδύνους και εισάγεται η έννοια της προστασίας δημοσίου συμφέροντος έναντι του οποίου δε μπορεί να προσκρούει η κάλυψη κινδύνου ή η ανάληψη ασφαλιστικών υποχρεώσεων.

Προκειμένου τέλος, να διασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία της ενιαίας ασφαλιστικής αγοράς προβλέφθηκε από την οδηγία 91/675/ΕΟΚ¹ η δημιουργία μιας Επιτροπής Ασφαλιστικών θεμάτων. Αυτή αποτελείται από αντιπροσώπους των εποπτικών αρχών των διαφόρων κρατών μελών και προεδρεύεται από έναν αντιπρόσωπο της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Έτσι η Επιτροπή Ασφαλιστικών θεμάτων με την συνδρομή της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εποπτεύει την καθολική εφαρμογή των ασφαλιστικών κανόνων που στοχεύουν στην υγιή λειτουργία της ενιαίας ευρωπαϊκής ασφαλιστικής αγοράς.

¹ Οδηγία του Συμβουλίου 91/675/ΕΟΚ (ΕΕΕΚ L 374/32)

**II. Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΕΚΤΟΣ ΑΥΤΩΝ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΖΩΗΣ ΚΑΙ
Η ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ**

1) Η συμβολή της νομολογίας του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην απελευθέρωση των ασφαλιστικών υπηρεσιών

Η συμβολή του ΔΕΚ στην απελευθέρωση των ασφαλιστικών υπηρεσιών ήταν καθοριστική ιδιαίτερα κατά το ότι αφορούσε την απελευθέρωση της παροχής ασφαλιστικών υπηρεσιών τόσο στο τομέα της άμεσης ασφάλισης όσο και της συνασφάλισης.

Το ΔΕΚ αποφασίζοντας σχετικά με την υπόθεση 220/83² αντιμετώπισε πρώτη φορά το θέμα της απελευθέρωσης των ασφαλιστικών υπηρεσιών. Η υπόθεση αυτή αφορούσε προσφυγή της Επιτροπής κατά της Γαλλικής Δημοκρατίας. Η Επιτροπή στην προσφυγή της ζήτησε να αναγνωριστούν ως αντίθετα με τα άρθρα 59 και 60 της Συνθήκης ΕΚ διατάγματα της Γαλλικής Κυβέρνησης, που υποχρέωναν τις κοινοτικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις να είναι εγκατεστημένες στην Γαλλία ή να υποβληθούν σε μια διαδικασία λήψεως άδειας προκειμένου να παρέχουν εντός της Γαλλίας υπηρεσίες ως κύριοι ασφαλιστές στον τομέα της συνασφάλισης. Επίσης ζήτησε να αναγνωριστούν ως αντίθετες με τα άρθρα 59 και 60 της Συνθήκης οι διατάξεις διατάγματος, οι οποίες εμπόδιζαν τις κοινοτικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις που δεν ήταν εγκατεστημένες στη Γαλλία να μετέχουν σε πράξεις συνασφαλίσεως για κινδύνους οι οποίοι λόγω της φύσης τους ή του μεγέθους τους δεν διέπονταν από τις διατάξεις του διατάγματος (σημείο 1).

Στην απόφασή του το ΔΕΚ ξεκαθάρισε ότι τα άρθρα 59 και 60 που αφορούν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών έχουν άμεση εφαρμογή μετά το πέρας της μεταβατικής περιόδου χωρίς η δυνατότητα εφαρμογής τους να εξαρτάται από την εναρμόνιση ή το συντονισμό των νομοθεσιών των κρατών - μελών. Όρισε μάλιστα, ότι τα άρθρα αυτά επιβάλουν την κατάργηση όχι μόνο κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγένειας εις βάρος του παρέχοντος υπηρεσίες, αλλά και την κατάργηση κάθε

² Απόφαση της 4/12/1986 στην υπόθεση 220/83, Συλλογή (1986), σελ. 3663.

περιορισμού στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών που έχει επιβληθεί λόγω του ότι ο παρέχων τις υπηρεσίες είναι εγκατεστημένος σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό εντός του οποίου πρέπει να παρασχεθεί η υπηρεσία (σημείο 16).

Εντούτοις το Δικαστήριο δέχθηκε ότι δεδομένης της ιδιάζουσας φύσης ορισμένων παροχών υπηρεσιών, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως ασυμβίβαστες προς τη Συνθήκη ειδικές υποχρεώσεις επιβαλλόμενες στον παρέχοντα την υπηρεσία. Έτσι σύμφωνα με το Δικαστήριο οι περιορισμοί οι οποίοι συνίστανται, στην υποχρέωση που έχει ο κύριος ασφαλιστής να λάβει άδεια από τις αρχές του κράτους όπου παρέχει τις υπηρεσίες του καθώς και η υποχρέωση μόνιμης εγκατάστασης δικαιολογούνται μόνο χάριν γενικού συμφέροντος (σημείο 17).

Προκειμένου μάλιστα να δικαιολογούνται αυτοί οι περιορισμοί θα πρέπει το γενικό συμφέρον να μην διασφαλίζεται επαρκώς από τους κανόνες του κράτους όπου είναι εγκατεστημένη η επιχείρηση. Θα πρέπει μάλιστα να αποδεικνύεται ότι το ίδιο αυτό αποτέλεσμα δεν μπορεί να επιτευχθεί με κανόνες λιγότερο περιοριστικούς (σημείο 17).

Έτσι το ΔΕΚ δέχθηκε ότι υφίστανται στο τομέα της ασφάλισης γενικά επιτακτικοί λόγοι, αναγόμενοι στην προστασία του συμφέροντος των καταναλωτών που μπορούν να δικαιολογήσουν περιορισμούς στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών αναγνωρίζοντας ότι στο στάδιο του συντονισμού που υφίστατο την εποχή εκείνη το εν λόγω συμφέρον δεν διασφαλίζόταν οπωσδήποτε από τους κανόνες του κράτους εγκαταστάσεως. Έτσι το ΔΕΚ συνήγαγε ότι όσον αφορά τον τομέα της πρωτασφαλίσεως γενικά η υποχρέωση λήψεως χωριστής άδειας από τις αρχές του κράτους εντός του οποίου παρέχονται οι ασφαλιστικές υπηρεσίες, εξακολουθεί να δικαιολογείται υπό ορισμένες όμως προϋποθέσεις. Αντίθετα το Δικαστήριο έκρινε ότι η υποχρέωση εγκατάστασης υπερβαίνει το απαραίτητο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου (σημείο 20).

Για τό όσον αφορά τη συνασφάλιση το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η κατάσταση του κύριου ασφαλιστού (του ασφαλιστή που αναλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του κινδύνου) διαφέρει από αυτή του ασφαλιστή γενικά και ως εκ τούτου ούτε η υποχρέωση εγκαταστάσεως άλλα και ούτε και η υποχρέωση λήψεως άδειας από το κράτος όπου παρέχονται οι υπηρεσίες μπορούν να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται προς το άρθρο 59 και 60 της Συνθήκης. Αυτό συμβαίνει γιατί στην περίπτωση της συνασφάλισης τα στηριζόμενα στην προστασία του καταναλωτή επιχειρήματα δεν

είναι εύστοχα αφού αυτού του είδους οι ασφαλίσεις συνάπτονται από μεγάλες επιχειρήσεις που είναι σε θέση να διαπραγματευτούν και να εκτιμήσουν τα ασφαλιστήρια συμβόλαια (σημείο 21).

Ετσι το Δικαστήριο στην απόφασή του έκρινε ως παράνομες τις διατάξεις των διαταγμάτων που είχε εκδόσει η Γαλλική Κυβέρνηση με τις οποίες υποχρέωνται τις κοινοτικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις να είναι εγκατεστημένες στη Γαλλία και να υποβληθούν σε διαδικασία προηγούμενης λήψεως άδειας προκειμένου να παρέχουν εντός της Γαλλίας, ως κύριοι ασφαλιστές, υπηρεσίες στον τομέα της κοινοτικής συνασφάλισης (σημείο 22).

Το ΔΕΚ δικαιοδότησε επίσης και στην υπόθεση 252/83³ στην οποία η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε προσφυγή κατά του Βασιλείου της Δανίας το οποίο υποχρέωνται τις κοινοτικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις να είναι εγκατεστημένες εντός της Δανίας προκειμένου να παρέχουν ως κύριοι ασφαλιστές υπηρεσίες στον τομέα της συνασφάλισης. Στρέφονταν επίσης η προσφυγή κατά της υποχρέωσης που επιβαλλόταν από την δανική νομοθεσία στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις που είχαν την έδρα τους στη Δανία και στα δανικά υποκαταστήματα των ασφαλιστικών επιχειρήσεων που είχαν την έδρα τους σε άλλο κράτος μέλος της Κοινότητας να λάβουν ειδική άδεια προκειμένου να παρέχουν υπηρεσίες ασφάλισης ιδίως ως συνασφαλιστές. Έθεσε όμως η δανική νομοθεσία για τη λήψη της άδειας διαφορετικές υποχρεώσεις για τις επιχειρήσεις που είχαν την έδρα τους στη Δανία και για αυτές που έχουν την έδρα τους σε άλλη κοινοτική χώρα (σημείο 1).

Το Δικαστήριο όσον αφορούσε το πρώτο θέμα κατέληξε σε μια διατύπωση που ομοίαζε με αυτή της απόφασης 220/83. Όσον αφορούσε το δεύτερο θέμα το δικαστήριο έκρινε ότι καμία διάταξη του κοινοτικού δικαίου δεν απαγορεύει το να υποχρεώνει ένα κράτος μέλος τις εγκατεστημένες στο έδαφός του ασφαλιστικές επιχειρήσεις, καθώς και τα υποκαταστήματά τους να λαμβάνουν άδεια όσον αφορά όχι μόνο τις ασκούμενες στο έδαφός τους δραστηριότητες αλλά και τις δραστηριότητες που ασκούνται σ' άλλα κράτη μέλη υπό τη μορφή παροχής υπηρεσιών (σημείο 28) ενώ έκρινε ότι οι διατάξεις του δανικού νόμου δεν εισήγαγαν δυσμενέστερη μεταχείριση στα υποκαταστήματα των εγκατεστημένων σ' άλλα κράτη μέλη επιχειρήσεων (σημείο 32).

³ Απόφαση του ΔΕΚ της 4/12/1986 στην υπόθεση 252/83, Συλλογή (1986), σελ. 3713

Ετσι το Δικαστήριο στην απόφασή του έκρινε ως ασυμβίβαστες με τα άρθρα 59 και 60 της Συνθήκης μόνο τις διατάξεις που αφορούσαν την υποχρέωση εγκατάστασης στην Δανία για την παροχή υπηρεσιών κυρίου ασφαλιστή στον τομέα κοινοτικής συνασφάλισης.

Μια άλλη υπόθεση στην οποία δικαιοδότησε το ΔΕΚ είναι η 205/84⁴. Σ' αυτή το Δικαστήριο αποφάσισε σχετικά με μια προσφυγή της Επιτροπής κατά της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Η Επιτροπή ζητούσε να χαρακτηριστούν αντίθετες με τα άρθρα 59 και 60 της Συνθήκης οι διατάξεις ενός Γερμανικού νόμου (VAG) οι οποίες επέβαλαν την υποχρέωση εγκαταστάσεως και λήψεως άδειας στις Κοινοτικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις που επιδίωκαν την παροχή εντός της Γερμανίας υπηρεσιών ασφαλίσεως. Απαγόρευε επίσης αυτός ο νόμος στους μεσίτες ασφαλειών που ήταν εγκατεστημένοι σε άλλο κράτος μέλος να μεσολαβούν στη σύναψη συμβάσεων. Ζήτησε επίσης η Επιτροπή να χαρακτηρισθούν ως παράνομες οι διατάξεις του νόμου που αφορούσαν την υποχρέωση του κύριου ασφαλιστή (στον κλάδο της συνασφάλισης) να είναι εγκατεστημένος στην Γερμανία, να έχει λάβει άδεια από τις Γερμανικές αρχές και να καλύπτει μόνος του τους ασφαλιζόμενους κινδύνους (σημείο 1).

Αποφασίζοντας το ΔΕΚ σχετικά με την πρώτη αιτίαση της Επιτροπής συμπέρανε ότι αυτή αφορούσε τον τομέα ασφάλισης στο σύνολο του εκτός των ασφαλίσεων μεταφορών, της κοινοτικής συνασφάλισης και των υποχρεωτικών ασφαλίσεων και ότι αφορά τις απαιτήσεις εγκαταστάσεως και λήψεως άδειας που έχουν επιβληθεί από την Γερμανική νομοθεσία σ' όλους τους κοινοτικούς ασφαλιστές που παρέχουν ασφαλιστικές υπηρεσίες. Το ΔΕΚ υποστηρίζει στην πάγια νομολογία ότι τα άρθρα 59 και 60 της Συνθήκης έχουν άμεση εφαρμογή μετά το πέρας της μεταβατικής περιόδου χωρίς η δυνατότητα εφαρμογής τους να εξαρτάται από την εναρμόνιση ή τον συντονισμό των νομοθεσιών των κρατών μελών (σημείο 25). Αναγνώρισε λοιπόν ότι οι περιορισμοί που επέβαλε ο γερμανικός νόμος (υποχρέωση εγκατάστασης και λήψη άδειας) ήταν περιορισμοί στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών κατά το μέτρο που καθιστούσαν επαχθέστερες τις παροχές αυτές στο κράτος όπου παρέχονται οι υπηρεσίες. Έτσι αποφάσισε να κυρήξει ως παράνομες με τις αρχές των άρθρων 59 και 60 τις σχετικές διατάξεις του Γερμανικού

⁴ Απόφαση του ΔΕΚ της 4/12/1986 στην υπόθεση 205/84, Συλλογή (1986), σελ. 3753.

νόμου (σημείο 28). Θεώρησε πάντως ότι ορισμένοι περιορισμοί μπορούν να συμβιβαστούν με τα άρθρα 59 και 60 μόνο εφόσον αποδεικνύεται ότι υφίστανται επιτακτικοί λόγοι, συνδεόμενοι με το γενικό συμφέρον που τους δικαιολογούν εφόσον όμως το συμφέρον αυτό δεν έχει ήδη διασφαλιστεί από τους κανόνες του κράτους εγκαταστάσεως και το οποίο δεν μπορεί να διασφαλιστεί με λιγότερο περιοριστικούς κανόνες. Η ανάγκη προστασίας του γενικού συμφέροντος δικαιολογείται από το γεγονός ότι οι ασφαλίσεις είναι ένας ιδιαίτερα ευαίσθητος τομέας λόγω του γεγονότος ότι η παροχή του ασφαλιστή συνδέεται με γεγονότα μέλλοντα, ο χρόνος επελεύσεως των οποίων είναι αβέβαιος κατά το χρόνο σύναψης της συμβάσεως. Έτσι ο ασφαλιζόμενος που δεν αποζημιώνεται μετά το ατύχημα μπορεί να βρεθεί σε λίαν επισφαλή κατάσταση. Ομοίως είναι κατά γενικό κανόνα εξαιρετικά δύσκολο για τον συμβαλλόμενο σε σύμβαση ασφαλίσεως, να εκτιμήσει αν οι προοπτικές εξέλιξης της οικονομικής κατάστασης του ασφαλιστή και οι όροι του ασφαλιστήριου συμβολαίου του παρέχουν επαρκή εγγύηση ότι θα αποζημιωθεί σε περίπτωση ατυχήματος (σημείο 30).

Επίσης όρισε ως παράνομες τις υποχρεώσεις που επέβαλε ο Γερμανικός νόμος όσον αφορούσε την κοινοτική συνασφάλιση οι οποίες όριζαν ότι ο κύριος ασφαλιστής θα έπρεπε να είναι εγκατεστημένος στην Γερμανία και ότι έπρεπε να έχει λάβει άδεια από την αρμόδια αρχή προκειμένου να αναλάβει κινδύνους ευρισκόμενους στην Γερμανία, θεωρώντας ότι κάτι τέτοιο δεν δικαιολογείται από άποψη προστασίας του έννομου συμφέροντος του ασφαλισμένου του οποίου στην περίπτωση της συνασφάλισης το μέγεθος δεν χρήζει ιδιαίτερης προστασίας (σημείο 64). Παρόμοιες ήταν οι αποφάσεις του Δικαστηρίου και για την υπόθεση 206/84⁵ στην οποία η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στρέφονταν κατά της Ιρλανδίας. Βλέπουμε λοιπόν από τη νομολογία ότι η στάση του Δικαστηρίου όσον αφορά την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών είναι πολύ συγκεκριμένη. Το ΔΕΚ ξεκαθαρίζοντας ότι τα άρθρα 59 και 60 της Συνθήκης που αφορούν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών έχουν άμεση εφαρμογή, εισήγαγε τις αρχές της μη διακρίσεως και της αναλογικότητας για το όσον αφορούσε τις υποχρεώσεις αυτών που παρέχουν ασφαλιστικές υπηρεσίες εντός του Κοινοτικού χώρου.

⁵ Απόφαση του ΔΕΚ της 4/12/1986 στην υπόθεση 206/84, Συλλογή (1986), σελ. 3843.

2) Το κανονιστικό πλαίσιο για την απελευθέρωση των ασφαλιστικών υπηρεσιών

2.1 Η οδηγία 73/239/EOK σχετικά με την απελευθέρωση της ανάληψης δραστηριότητας πρωτασφάλισης

Οι κοινοτικές οδηγίες που έχουν υιοθετηθεί έχουν πραγματοποιήσει βαθιά τομή στο μέχρι ισχύον δίκαιο. Αυτές είναι κυρίως η 166 του 1972 και οι οδηγίες 239 και 240 του 1973, η 267 του 1979, η 473 του 1978, και η 92 του 1977, που αφορούν αντίστοιχα την ανάληψη δραστηριοτήτων στον τομέα πρωτασφαλίσεων, την κοινοτική συνασφάλιση και τις δραστηριότητες μεσολαβούντων στην ασφάλιση προσώπων.

Εκτός από την οδηγία 64/225/EOK⁶ του 1963 στον τομέα της αντασφάλισης δεν είχαν υιοθετηθεί άλλα μέτρα για την απελευθέρωση των ασφαλιστικών υπηρεσιών μέχρι το 1972. Η οδηγία αυτή αναφερόταν στο θέμα της καταργήσεως των περιορισμών στο δικαίωμα εγκαταστάσεως και στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στο τομέα αντασφαλίσεως και αντεκχωρήσεως και αποτελούσε την απαρχή μιας διαδικασίας απελευθέρωσης των υπηρεσιών του ασφαλιστικού τομέα. Η επιτροπή προσεγγίζοντας το θέμα της απελευθέρωσης του ασφαλιστικού τομέα αρχικά δεν προσπάθησε να εναρμονίσει γενικά τις υπηρεσίες αλλά επέλεξε σε μια πρώτη φάση να προτείνει μέτρα για τις δραστηριότητες πρωτασφαλίσης εκτός από αυτές της ασφαλίσεως ζωής. Αργότερα πρότεινε παρόμοια μέτρα και για τις ασφάλειες ζωής. Τα αρχικά αυτά μέτρα στόχευαν στην εναρμόνιση ορισμένων κανόνων σχετικά με τους χρηματοπιστωτικούς πόρους προκειμένου να προστατευτούν τα συμφέροντα των Κοινοτικών καταναλωτών και να διευκολυνθεί το δικαίωμα ίδρυσης των Κοινοτικών ασφαλιστικών επιχειρήσεων.

Το πρώτο μέτρο εναρμόνισης σχετικά με την ανάληψη δραστηριότητας πρωτασφαλίσεως εκτός ασφαλίσεως ζωής προτάθηκε το 1966 και υιοθετήθηκε το 1973 με την οδηγία 73/239/EOK⁷ (οδηγία α' γενιάς) η οποία περιείχε κανόνες για την σύγκλιση της νομοθεσίας των κρατών-μελών. Η οδηγία αυτή υιοθετήθηκε συγχρόνως με την οδηγία 73/240/EOK⁸ η οποία περιείχε διατάξεις που αφορούσαν την κατάργηση των εμποδίων και των περιορισμών στην ελευθερία ίδρυσης των ασφαλιστικών επιχειρήσεων άμεσης ασφάλισης. Η οδηγία 73/239/EOK

⁶ Οδηγία του Συμβουλίου 64/225/EOK (ΕΕΕΚ 878/64)

⁷ Πρώτη Οδηγία του Συμβουλίου 73/239/EOK (ΕΕΕΕΚL 228/3)

⁸ Οδηγία του Συμβουλίου 73/240/EOK (ΕΕΕΚL 228/20)

προσεγγίζοντας το θέμα της ελεύθερης εγκατάστασης των κοινοτικών ασφαλιστικών επιχειρήσεων ρύθμιζε θέματα σχετικά με την ανάληψη δραστηριότητας ασφαλίσεως χωρίς όμως να καθορίζει τα εποπτικά μέτρα για την καθημερινή επιχειρηματική δραστηριότητα της επιχείρησης.

Το άρθρο 1 της οδηγίας 73/239/ΕΟΚ καθορίζει επακριβώς ότι στόχος της οδηγίας είναι η επίτευξη της ελεύθερης εγκατάστασης των κοινοτικών ασφαλιστικών επιχειρήσεων αναφέροντας συγκεκριμένα τους κλάδους ασφάλισης και τις εργασίες που αφορά. Ορίζει επίσης η οδηγία αυτή ότι αφορά όλες τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις που έχουν ιδρυθεί σ' ένα κράτος της Κοινότητας και έχουν μια από τις συγκεκριμένες μορφές που καθορίζονται από το άρθρο 8 της οδηγίας.

Όπως ορίζει το άρθρο 6 της οδηγίας 73/239/ΕΟΚ προκειμένου να επιδοθεί μια κοινοτική ασφαλιστική επιχείρηση σε δραστηριότητα ασφάλισης θα πρέπει να έχει προηγηθεί διοικητική άδεια από το κράτος όπου επιθυμεί να εγκατασταθεί χωρίς όμως τα κράτη να μπορούν να εξαρτούν την χορήγηση της άδειας υπό την αίρεση της κατάθεσης ποσού ή της παροχής εγγυήσεως. Παρ' όλα αυτά θα πρέπει να πληρούνται ορισμένες ελάχιστες προϋποθέσεις πριν δοθεί η άδεια.

Συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 8 η άδεια μπορεί μόνο να δοθεί σε επιχειρήσεις που επιδίδονται αποκλειστικά σε ασφαλιστικές δραστηριότητες και οι οποίες παρουσιάζουν ένα πρόγραμμα δραστηριοτήτων σύμφωνα με το άρθρο 9. Θα πρέπει όμως παράλληλα όπως ορίζει το άρθρο 17(2) να κατέχουν ένα ελάχιστο εγγυητικό κεφάλαιο. Σε περίπτωση που οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταλήξουν σε αρνητική απόφαση όσον αφορά την έκδοση άδειας λειτουργίας ορίζεται η υποχρέωση της αιτιολόγησης και της κοινοποίησης αυτής στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση. Επίσης ορίζεται από το άρθρο 12 το δικαίωμα της ασφαλιστικής επιχείρησης να ασκήσει ένδικα μέσα κατά πάσης αρνητικής απόφασης σχετικά με το θέμα της έκδοσης άδειας..

Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις της Κοινότητας οι οποίες θέλουν να ιδρύσουν υποκατάστημα ή πρακτορείο σ' άλλο κράτος θα πρέπει να προσκομίσουν πιστοποιητικό που εκδίδεται από τις αρμόδιες αρχές του κράτους της έδρας με το οποίο πιστοποιούνται οι κλάδοι τους οποίους η ενδιαφερόμενη επιχείρηση έχει την άδεια να ασκεί. Πιστοποιείται επίσης μ' αυτό ότι διαθέτει το ελάχιστο όριο

κεφαλαίου εγγυήσεως ή αν αυτό είναι ανώτερο, ότι διαθέτει το ελάχιστο του περιθωρίου φερεγγυότητος το οποίο υπολογίζεται σύμφωνα με τους κανόνες του άρθρου 16(3). Εμφαίνονται επίσης από την άδεια οι κίνδυνοι που καλύπτει πραγματικά καθώς και τα οικονομικά μέσα που αναφέρονται στο άρθρο 11 παράγραφος 1 περύπτ. ε

Σύμφωνα με το άρθρο 15 κάθε κράτος μέλος στην επικράτεια του οποίου μια επιχείρηση ασκεί την δραστηριότητά της επιβάλει σ' αυτή την σύσταση επαρκών τεχνικών αποθεμάτων, το ύψος των οποίων καθορίζεται σύμφωνα με τους κανόνες που θεσπίζονται από το κράτος ή αν δεν υπάρχουν τέτοιοι κανόνες, σύμφωνα με την πρακτική που ισχύει στο κράτος αυτό. Τα τεχνικά αποθεματικά πρέπει να καλύπτονται από τα αντίστοιχα στοιχεία ισοδύναμα του ενεργητικού που βρίσκονται σε κάθε κράτος όπου δρα η επιχείρηση.

Επιπλέον στο άρθρο 16 ορίζεται ότι κάθε κράτος-μέλος επιβάλει σε κάθε επιχείρηση που έχει την έδρα της στην επικράτειά του την σύσταση ενός επαρκούς περιθωρίου φερεγγυότητος ανάλογου με το σύνολο των δραστηριοτήτων της, το ύψος του οποίου καθορίζεται σύμφωνα με λεπτομερείς κανόνες που ορίζει το άρθρο 17. Ο έλεγχος του περιθωρίου φερεγγυότητος είναι αρμοδιότητα του κράτους μέλους όπου ευρίσκεται η έδρα της επιχείρησης.

Η οδηγία αυτή θέτει στην αρμοδιότητα της ελεγκτικής αρχής του κράτους στο οποίο βρίσκεται η έδρα της επιχειρήσεως την εποπτεία για την εξακρίβωση της καταστάσεως φερεγγυότητας της επιχείρησης αυτής για το σύνολο των δραστηριοτήτων της και συγκεκριμένα για τα συγκεκριμένα τεχνικά αποθέματα, τα επαρκή περιθώρια φερεγγυότητας και το εγγυητικό κεφάλαιο.

Ο κρατικός έλεγχος εκδηλώνεται με σειρά προϋποθέσεων που έχουν θεσπιστεί για τη χορήγηση της άδειας λειτουργίας της ασφαλιστικής επιχείρησης. Επίσης αφορά και τις προϋποθέσεις που πρέπει να τηρεί η επιχείρηση κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της (τρέχουσα εποπτεία). Οι προϋποθέσεις αυτές αναφέρονται τόσο στο αντικείμενο της παροχής, δηλαδή την ασφάλιση που συνάπτει η ασφαλιστική επιχείρηση όσο και τους γενικούς όρους που διέπουν την ασφαλιστική σύμβαση.

Το άρθρο 22 της οδηγίας αναφέρει ότι είναι δυνατή η ανάκληση της άδειας από την αρμόδια αρχή στην οποία ευρίσκεται η έδρα εφόσον η επιχείρηση αυτή δεν πληρεί τους όρους αναλήψεως της δραστηριότητος, και δεν κατορθώνει να πληρεί τις υποχρεώσεις και προϋποθέσεις λειτουργίας της. Προκειμένου δε να είναι δυνατή η

άσκηση ελέγχου απαιτείται η στενή συνεργασία μεταξύ των εθνικών εποπτικών αρχών σύμφωνα με το άρθρο 13. Συγκεκριμένα όπως ορίζει το άρθρο 14 η ελεγκτική αρχή του κράτους-μέλους στην επικράτεια του οποίου ευρίσκεται η έδρα της επιχειρήσεως οφείλει να εξακριβώνει την κατάσταση φερεγγυότητος της επιχείρησης αυτής για το σύνολο των δραστηριοτήτων της. Οι ελεγκτικές αρχές των άλλων κρατών-μελών υποχρεούνται να παρέχουν σ' αυτή κάθε αναγκαία πληροφορία ούτως ώστε να δυνηθεί να εξασφαλίσει τον έλεγχο αυτό.

Η κρατική εποπτεία των ασφαλιστικών επιχειρήσεων αποτελεί κάμψη της αρχής της ελευθερίας άσκησης επιτηδεύματος η οποία όμως υπαγορεύεται από την ανάγκη προστασίας των ασφαλισμένων⁹. Η νομοθεσία για τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις περιέχει και διατάξεις με τις οποίες το Κράτος ασκεί την οικονομική του πολιτική, διατάξεις που περιέχουν μέτρα κρατικού παρεμβατισμού. Οι διατάξεις αυτές δικαιολογούνται από το ότι η ασφαλιστική επιχείρηση είναι μια σημαντική οικονομική μονάδα και αποτελούν το σε ευρεία έννοια δίκαιο της ασφαλιστικής εποπτείας. Η κρατική εποπτεία δεν είναι κατ' αυτήν την έννοια κρατικός παρεμβατισμός με τη γνωστή οικονομική έννοια.

Σκοπός της εποπτείας είναι η ικανοποίηση κοινωνικών και φορολογικών στόχων, στόχων εσωτερικής λειτουργικότητας και ακόμη διατήρησης της βιωσιμότητος της επιχείρησης. Η ασφαλιστική επιχείρηση υπόκειται σε ένα ειδικό έλεγχο χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι είναι απαλλαγμένη από τον κοινό έλεγχο ο οποίος ασκείται σε κάθε επιχείρηση. Η ειδική κρατική εποπτεία στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις ανάγεται στο λεγόμενο δίκαιο της προστασίας του καταναλωτή. Αυτή δεν αποβλέπει απλώς στην αποκατάσταση της θέσης του ενός συμβαλλομένου (του καταναλωτή) σε σχέση με τον άλλο συμβαλλόμενο όπως συμβαίνει κατά κανόνα με τις διατάξεις προστασίας του καταναλωτή αλλά αποτελεί επίσης προστασία της ποιότητας καθώς και της υπόστασης ακόμα της παροχής του ασφαλιστή. Με άλλα λόγια ο ασφαλιστικός έλεγχος αποβλέπει κυρίως στο να μη πέσει το ευρύ κοινό θύμα οικονομικής εκμετάλλευσης ή και απάτης. Εκτός αυτού δεδομένου του γεγονότος ότι η ασφαλιστική παροχή αρχίζει και τελειώνει σε μια υπόσχεση ασφαλιστικής κάλυψης η πειστικότητα της εμπορικής αξίας εξαρτάται κατά πολύ από τη σφραγίδα του κρατικού ελέγχου.

⁹ Ιων. Ρόκας "Δίκαιο Ιδιωτικής ασφάλισης" Κεφ. Γ. Επιχείρηση Ιδιωτικής Ασφάλισης.

Ειδικότερα θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ενώ ο έλεγχος των κοινών ανωνύμων εταιριών είναι έλεγχος νομιμότητας όσον αφορά το διοικητικο-κανονιστικό τους σύστημα ο έλεγχος των ασφαλιστικών επιχειρήσεων είναι έλεγχος των ουσιαστικών και οικονομικών όρων της ίδρυσης και λειτουργίας τους. Βασική λοιπόν διαφορά από τον έλεγχο των ανωνύμων εταιριών είναι ότι ο ασφαλιστικός έλεγχος αφορά άμεσα και το αντικείμενο της παροχής. Χαρακτηριστικός λοιπόν είναι ο ρόλος που έχει επιφυλαχθεί στο κεφάλαιο της ασφαλιστικής σε σχέση προς αυτό της κοινής ανώνυμης εταιρίας. Ενώ στις κοινές ανώνυμες εταιρίες ο νόμος ενδιαφέρεται απλώς για την ύπαρξη ενός ελάχιστου ποσού καθώς και για τη μη πλήρη εκμηδένισή του κατά τη διάρκεια της λειτουργίας τους, στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις το ποσό αυτό καθορίζεται σε πολύ υψηλότερα ποσοστά. Είναι συνεπώς το κεφάλαιο της ασφαλιστικής εταιρίας εγγυητικό γιατί έχει σκοπό την εξασφάλιση της υποχρέωσης κάλυψης που έχει αναλάβει έναντι των ασφαλισμένων.

Μπορούμε να πούμε δηλαδή ότι ο ασφαλιστικός έλεγχος μοιάζει με τον έλεγχο των πιστωτικών ιδρυμάτων λόγω του ότι τόσο τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις παρέχουν πίστη στους συμβαλλομένους και ο αποτελεσματικότερος τρόπος προστασίας των πελατών τους είναι η σε βάθος εποπτεία από το Κράτος καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας τους.

2.2 *H οδηγία 88/357/EOK και η καθιέρωση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών*

Με την υιοθέτηση των οδηγιών β' γενιάς και συγκεκριμένα της 88/357/EOK¹⁰ του Συμβουλίου της Ε.Κ. καθιερώθηκε σύμφωνα με το άρθρο 59 της Συνθήκης της Ρώμης και η ελευθερία παροχής υπηρεσιών σε όλους τους κλάδους ασφάλισης εκτός από τον κλάδο της ασφάλισης ζωής.

Πριν το 1988 προβλέψεις σχετικά με το θέμα της ελεύθερης διακοινοτικής παροχής ασφαλιστικών υπηρεσιών είχαν γίνει μόνο κατά το όσο αφορούσε τον τομέα της συνασφάλισης. Η συνασφάλιση αφορά την κάλυψη ενός συγκεκριμένου κινδύνου από διαφόρους ασφαλιστές ο καθένας από τους οποίους καλύπτει ένα μέρος μόνο του κινδύνου. Υιοθετώντας το Συμβούλιο το 1978 την οδηγία 78/473/EOK¹¹ έκανε το πρώτο βήμα προς τον στόχο της απελευθέρωσης της

¹⁰ Δεύτερη οδηγία του Συμβουλίου 88/357/EOK (ΕΕΕΚL 172/1)

¹¹ Οδηγία του Συμβουλίου 78/473/EOK (ΕΕΕΚL 151/25)

διακρατικής παροχής ασφαλιστικών υπηρεσιών στον Κοινοτικό χώρο. Η οδηγία αυτή εφαρμόζεται σε συγκεκριμένους κινδύνους ευρισκόμενους εντός της Κοινότητας και οι οποίοι λόγω της φύσης ή του μεγέθους τους καλύπτονται από δύο ή περισσότερες ασφαλιστικές επιχειρήσεις από τις οποίες οι δύο τουλάχιστον πρέπει να είναι εγκατεστημένες εντός της Κοινότητας αλλά σε διαφορετικά κράτη μέλη. Διευκρινίζονται επίσης στην οδηγία οι συγκεκριμένοι κλάδοι ασφάλισης που αφορά. Αυτές είναι η θαλάσσια, η αεροπορική και μεταφορική ενώ αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της η ασφάλιση ατυχημάτων που αφορούν αστική ευθύνη από πυρηνική ενέργεια και φαρμακευτικά προϊόντα. Παρόλα αυτά η οδηγία δεν ορίζει επακριβώς κάποιο ανώτερο ή κατώτερο όριο σχετικά με το μέγεθος που θα πρέπει να έχει ο καλυπτόμενος κίνδυνος πράγμα που έδωσε κάποια διακριτική ευχέρεια στα κράτη μέλη σχετικά με τον καθορισμό του θέματος αυτού. Αδιευκρίνιστο παρέμεινε επίσης το θέμα σχετικά με το εάν θα έπρεπε η επιχείρηση που αναλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του κινδύνου να είναι εγκατεστημένη στο κράτος όπου ευρίσκεται ο κίνδυνος. Πάνω στο θέμα αυτό το Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δικαιοδοτώντας για τις τέσσερις ασφαλιστικές υποθέσεις που είδαμε προηγουμένως διαχώρισε τον τομέα της συνασφάλισης από τους άλλους τομείς άμεσης ασφάλισης για το όσο αφορούσε την εφαρμογή του άρθρου 59 κρίνοντας ως μη νόμιμη τη στάση των Κρατών - μελών που απαγόρευαν σε ξένους ασφαλιστές να δρουν ως κύριοι ασφαλιστές σε κινδύνους ευρισκόμενους στο έδαφός τους κρίνοντας, ότι η συνασφάλιση καλύπτει μεγάλους εμπορικούς κινδύνους για τους οποίους οι ασφαλιζόμενοι δεν χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας.

Ήταν λοιπόν μόλις το 1988 όπου το Συμβούλιο στηρίζόμενο στην παλαιότερη δικαιοδότηση του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων προχώρησε στη λήψη μέτρων σχετικά με το θέμα της απελευθέρωσης της παροχής ασφαλιστικών υπηρεσιών. Έτσι αν και με αρκετή καθυστέρηση εξέδωσε την οδηγία 88/357/EOK που αφορούσε θέματα σχετικά με την απελευθέρωση της παροχής ασφαλιστικών υπηρεσιών. Η οδηγία 88/357/EOK αποτέλεσε μια καινοτομία για την επίτευξη της εσωτερικής αγοράς γιατί βασιζόταν στην αρχή του κράτους προέλευσης τουλάχιστον για όσον αφορούσε τους επονομαζόμενους μεγάλους κινδύνους. Σύμφωνα με μια συμπληρωματική διάταξη της οδηγίας 88/357/EOK για το άρθρο 5 της οδηγίας

73/239/ΕΟΚ οι κίνδυνοι ταξινομούνται είτε ανάλογα με τη φύση του κινδύνου (π.χ. μεταφορικός κίνδυνος) είτε ανάλογα με τη φύση του κινδύνου σε σχέση με την εμπορική ή επαγγελματική δραστηριότητα του ασφαλισμένου ή τέλος ανάλογα με τον τύπο των κινδύνων σε σχέση με ορισμένα ποσοτικά κριτήρια. Η ρύθμιση αυτή βασίστηκε στην πεποίθηση του ότι πρέπει να παρέχεται στους ασφαλιζόμενους οι οποίοι λόγω της ιδιότητάς τους, του μεγέθους τους ή της φύσης του ασφαλιστικού κινδύνου, δεν χρειάζονται ιδιαίτερη προστασία στο κράτος όπου ευρίσκεται ο κίνδυνος, πλήρης ελευθερία να προσφεύγουν στην όσο το δυνατόν ευρύτερη αγορά ασφάλισης.

Ετσι σύμφωνα με την οδηγία 88/357/ΕΟΚ και κατ' εφαρμογή της Συνθήκης απαγορεύεται να γίνεται οποιαδήποτε διάκριση ως προς την παροχή υπηρεσιών βασιζόμενη στο ότι μια επιχείρηση δεν είναι εγκατεστημένη στο κράτος μέλος εκπλήρωσης της παροχής και διευκρινίζοντας, αναφέρει ότι η απαγόρευση αυτή αφορά τις υπηρεσίες που παρέχονται από οποιοδήποτε εγκατάσταση εντός της Κοινότητας, είτε πρόκειται για την έδρα μιας επιχείρησης είτε για πρακτορείο ή υποκατάστημα.

Συγκεκριμένα ορίζεται (άρθρα 9(2) και 18(2)) ότι όσον αφορά μεγάλους κινδύνους τα κράτη μέλη μπορούν μόνο να απαιτούν τη μη συστηματική κοινοποίηση των γενικών και ειδικών όρων των ασφαλιστηρίων, των τιμολογίων και άλλων εντύπων που προτίθεται να χρησιμοποιήσει η επιχείρηση στις σχέσεις της με τους ασφαλιζόμενους προκειμένου να ελέγχουν την τήρηση των νομοθετικών, διοικητικών διατάξεων σχετικά με τους κινδύνους αυτούς. Σ' αυτούς τους κινδύνους πλέον εφαρμόζεται η αρχή του κράτους εγκατάστασης της έδρας για το όσον θα αφορά την χρηματοοικονομική εποπτεία. Το κράτος υποδοχής της παροχής μπορεί να απαιτεί από τις επιχειρήσεις να παρουσιάζουν ένα πιστοποιητικό συμμόρφωσης σχετικά με το περιθώριο φερεγγυότητας και τους καλυπτόμενους κλάδους ασφάλισης που είναι εξουσιοδοτημένες να ενεργούν. Το πιστοποιητικό θα πρέπει να έχει εκδοθεί από το κράτος στο οποίο ευρίσκεται η έδρα της επιχείρησης.

Παρ' όλα αυτά προβλέπεται από την οδηγία η δυνατότητα εξαίρεσης ορισμένων κινδύνων από το πεδίο εφαρμογής των ειδικών για την ελεύθερη παροχή

υπηρεσιών διατάξεων. Αυτό προβλέφτηκε διότι για τους κινδύνους αυτούς οι ειδικοί κανόνες που είχαν θεσπιστεί από τις αρχές των κρατών-μελών λόγω της φύσης τους και των κοινωνικών τους επιπτώσεων, καθιστούσαν, στο στάδιο εκείνο ακατάλληλη την εφαρμογή των σχετικών με την ελεύθερη παροχή διατάξεων. Παραπέρα όμως ορίζεται ότι πρέπει να επανεξετασθούν αυτές οι εξαιρέσεις μετά από μια ορισμένη περίοδο εφαρμογής της οδηγίας. Εξέφρασε άλλωστε το Συμβούλιο την άποψη ότι μπορούν να διατηρηθούν οι περιορισμοί στο δικαίωμα παροχής υπηρεσιών εφόσον κάτι τέτοιο το απαιτεί το γενικό συμφέρον το οποίο δεν προστατεύεται επαρκώς από τους ισχύοντες κανόνες του κράτους όπου ευρίσκεται η έδρα. Θέτει όμως αυτό το δικαίωμα υπό τον περιορισμό του ότι το ίδιο αποτέλεσμα δεν μπορεί να επιτευχθεί με λιγότερο περιοριστικά μέτρα.

Ετσι π.χ οι μαζικοί κίνδυνοι συνεχίζουν να ρυθμίζονται από την νομοθεσία του κράτους υποδοχής μέχρι την υιοθέτηση νέων μέτρων. Έτσι το κράτος μέλος στο οποίο προτίθεται μια επιχείρηση να παρέχει υπηρεσίες μπορεί να εξαρτήσει την πρόσβαση στη δραστηριότητα αυτή από διοικητική άδεια.

Ορίστηκε όμως από την συγκεκριμένη οδηγία ότι η πρόσβαση στην άσκηση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών θα πρέπει να υποβληθεί σε διαδικασίες που θα διασφαλίζουν την υποχρέωση τήρησης εκ μέρους της ασφαλιστικής επιχείρησης των προϋποθέσεων που αφορούν τόσο τις οικονομικές εγγυήσεις όσο και τους όρους ασφάλισης. Οι διαδικασίες όμως αυτές μπορούν να απλουστευτούν στο μέτρο που η δραστηριότητα που ασκείται ως παροχή υπηρεσιών αφορά ασφαλιζόμενους οι οποίοι λόγω της ιδιότητας τους του μεγέθους ή της φύσης του κίνδυνου δεν έχουν ανάγκη ιδιαίτερης προστασίας στο κράτος που υφίσταται ο κίνδυνος.

Προβλέφθηκε παράλληλα η ανάγκη ύπαρξης ιδιαίτερης συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων αρχών ελέγχου των κρατών μελών καθώς και μεταξύ των αρχών της Επιτροπής προκειμένου να διαπιστωθεί το κατά πόσο η επιχείρηση που παρέχει υπηρεσίες συμμορφώνεται προς τις διατάξεις του κράτους μέλους της παροχής ενώ παράλληλα σημειώνεται και η ανάγκη πρόβλεψης ενός καθεστώτος κυρώσεων εφόσον αυτή δεν συμμορφώνεται.

Όσον αφορά τα τεχνικά αποθέματα η οδηγία αναφέρει ότι αυτά θα έπρεπε να υπόκεινται στους κανόνες και στον έλεγχο του κράτους μέλους της παροχής, όταν η δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών αφορά κινδύνους για τους οποίους το κράτος αποδέκτης της παροχής επιθυμεί να παράσχει ειδική προστασία στους

ασφαλιζομένους. Αντίθετα τα τεχνικά αποθεματικά συνεχίζουν να υπόκεινται στους κανόνες και στον έλεγχο του κράτους - μέλους όπου είναι εγκατεστημένος ο ασφαλιστής όταν η μέριμνα αυτή δεν είναι βάσιμη για την προστασία του ασφαλιζομένου.

Καθορίζονται παράλληλα εναρμονιστικά μέτρα για τον υπολογισμό των τεχνικών αποθεμάτων και των αντίστοιχων περιουσιακών στοιχείων με συγκεκριμένους κανόνες που παρατίθενται στο παράρτημα της οδηγίας. Σύμφωνα με το άρθρο 23 το μέγεθος των αποθεμάτων καθορίζεται στην περίπτωση των μεγάλων κινδύνων από το κράτος της εγκατάστασης ενώ στην περίπτωση των μαζικών κινδύνων από τους κανόνες του κράτους της παροχής. Παρ' όλα αυτά στα κράτη-μέλη έχει δοθεί κάποια διακριτική ευχέρεια στην παροχή εξουσιοδότησης για το όσον αφορά επιχειρήσεις που δεν πληρούν τις ανάλογες προϋποθέσεις.

Όπως αναφέρει άλλωστε το άρθρο 24 η οδηγία δεν θίγει το δικαίωμα των κρατών-μελών να επιβάλουν στις επιχειρήσεις που λειτουργούν στο έδαφός τους υπό το καθεστώς παροχής υπηρεσιών τους ίδιους όρους που ισχύουν και για τις εγκαταστημένες σ' αυτά επιχειρήσεις όσον αφορά την προσχώρηση και τη συμμετοχή σε κάθε σύστημα που σκοπό έχει να εγγυάται την καταβολή της αιτούμενης αποζημίωσης στους ασφαλιζομένους και στους ζημιωθέντες τρίτους.

Η μεγάλη αλλαγή που επιτελέστηκε με την οδηγία 88/357/EOK είναι το ότι ο νόμος που εφαρμόζεται τώρα στις περισσότερες περιπτώσεις είναι τώρα ο νόμος του κράτους όπου ευρίσκεται ο κίνδυνος όπως ορίζεται από το άρθρο 7. Όμως σε ορισμένες περιπτώσεις η οδηγία επιτρέπει στα κράτη-μέλη ελευθερία όσον αφορά την επιλογή νόμου. Παρέχει π.χ. πλήρη ελευθερία επιλογής νόμου στην περίπτωση του μεταφορικού κινδύνου.

Τέλος θα πρέπει να πούμε ότι η οδηγία ορίζει ότι μπορεί να ζητηθεί από την επιχείρηση να δηλώσει τη φύση των κινδύνων που προτίθεται να καλύψει. Οι κίνδυνοι που είναι δυνατόν να καλυφτούν είναι οι ίδιοι με αυτούς που ορίζονται από την οδηγία 73/239/EOK και αποκλείονται από αυτούς, σύμφωνα με το άρθρο 12(2), οι εξής: εργατικά ατυχήματα, ευθύνη μεταφορέα, ατυχήματα αυτοκινούμενων λέμβων και σκαφών, ατυχήματα που αφορούν αστική ευθύνη από πυρηνική ενέργεια και αστική ευθύνη από φαρμακευτικά προϊόντα, υποχρεωτική ασφάλιση οικοδομικών εργασιών. Το κράτος υποδοχής της παροχής τέλος, μπορεί όπως είδαμε να απαιτήσει να του παραχθεί ένα πιστοποιητικό συμμόρφωσης με τους νόμους από το κράτος στο

οποίο είναι εγκατεστημένη η έδρα αλλά δεν μπορεί να απαιτήσει από την επιχείρηση να του παραδόσει σχήμα λειτουργιών για το όσον αφορά τις δραστηριότητες που αφορούν μεγάλους κινδύνους.

Εκτιμώντας άλλωστε το Συμβούλιο ότι οι διαφορές στη διάρθρωση και στους συντελεστές των ειδικών φόρων και εισφορών που επιβάλουν τα διάφορα κράτη στις διάφορες ασφαλιστικές πράξεις μπορεί να προκαλέσουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στο πλαίσιο της ΕΚ θεώρησε αναγκαία την εφαρμογή του φορολογικού καθεστώτος που ισχύει στο κράτος όπου ευρίσκεται ο κίνδυνος.

2.3 Η οδηγία 92/49/EOK και η καθιέρωση της αρχής της ενιαίας άδειας.

Το 1992 εκδόθηκε η οδηγία 92/49/EOK¹² (οδηγία γ' γενιάς) που αφορούσε το συντονισμό των νομοθετικών κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούσαν την άσκηση δραστηριότητας ασφαλίσεως εκτός της ασφάλισης ζωής και την τροποποίηση των οδηγιών 73/239/EOK και 88/357/EOK.

Ξεκινώντας το Συμβούλιο από την πεποίθηση ότι είναι αναγκαίο να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά στον τομέα της πρωτασφάλισης εκτός της ασφάλειας ζωής τόσο όσον αφορά την ελευθερία εγκατάστασης όσο και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών προκειμένου να διευκολυνθεί η κάλυψη των κινδύνων στο εσωτερικό της Κοινότητος από τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις που έχουν έδρα στο έδαφος της, εξέδωσε την υπ' αριθμό 92/49/EOK οδηγία προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της ενοποιημένης εσωτερικής αγοράς στον ασφαλιστικό τομέα.

Η οδηγία 92/49/EOK συμπληρώνοντας τις ήδη υπάρχουσες οδηγίες 73/239/EOK και 88/357/EOK προσεγγίζει το θέμα της επίτευξης της ενιαίας εσωτερικής κοινοτικής αγοράς μέσω της επίτευξης μιας βασικής αναγκαίας και επαρκούς εναρμόνισης για την αμοιβαία αναγνώριση των αδειών λειτουργίας και των συστημάτων προληπτικού ελέγχου. Η εναρμόνιση αυτή επιτρέπει τη χορήγηση ενιαίας άδειας με ισχύ σε όλη την κοινότητα και την εφαρμογή της αρχής ελέγχου από το κράτος-μέλος καταγωγής.

Ετσι σύμφωνα με την οδηγία 92/49/EOK η πρόσβαση στην ασφαλιστική δραστηριότητα και η άσκηση της εξαρτώνται εφεξής από την χορήγηση ενιαίας διοικητικής άδειας από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους στο οποίο η

¹² Οδηγία του Συμβουλίου 92/49/EOK (ΕΕΕΚ L228/1)

ασφαλιστική επιχείρηση έχει την έδρα της. Η άδεια αυτή επιτρέπει στην επιχείρηση να ασκεί δραστηριότητες σε όλες τις χώρες της Κοινότητας είτε υπό καθεστώς εγκατάστασης είτε υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Το κράτος μέλος του υποκαταστήματος ή της παροχής δεν μπορεί πλέον να εξαρτά την άσκηση των ασφαλιστικών δραστηριοτήτων από τη χορήγηση νέας άδειας για τις κοινοτικές επιχειρήσεις οι οποίες έχουν ήδη λάβει άδεια λειτουργίας από το κράτος στο οποίο βρίσκεται η έδρα¹³.

Με την υλοποίηση των λεγόμενων Οδηγιών γ' γενιάς για την ενιαία άδεια, η άδεια έχει ισχύ σε όλα τα εδάφη των 15 χωρών της Κοινότητας και έτσι δεν ισχύει η αρχή της εδαφικότητας¹⁴. Με την αίτηση για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας ασφαλιστικής εταιρίας επιδιώκεται συγχρόνως η έγκριση του καταστατικού (σύσταση) και η άδεια. Η διάκριση, κατά την οποία η έγκριση είναι το "συστατικό" μέρος της ανώνυμης εταιρίας ενώ η άδεια είναι η "οικονομικής" φύσης χορήγηση δικαιώματος άσκησης επαγγέλματος του ασφαλιστή έχει μόνο θεωρητική σημασία. Ειδικά στην ανώνυμη ασφαλιστική εταιρία ενσωματώνεται στην άδεια και δεν μπορεί να αποχωριστεί από αυτή.

Αναγνωρίζεται επίσης στην οδηγία αυτή ότι η εσωτερική αγορά που στοχεύεται να επιτευχθεί περιλαμβάνει ένα χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα και συνεπάγεται τη δυνατότητα πρόσβασης στο σύνολο των ασφαλιστικών δραστηριοτήτων εκτός της ασφάλισης ζωής σε όλη την Κοινότητα και κατά συνέπεια τη δυνατότητα για κάθε ασφαλιστή που έχει λάβει την προβλεπόμενη άδεια να καλύπτει οποιοδήποτε από τους κινδύνους που αναφέρονται στο παράρτημα της οδηγίας 73/239/EOK.

Είναι λοιπόν η χορήγηση της άδειας η θεμελιωδέστερη πράξη της εποπτικής αρχής. Σύμφωνα με το άρθρο 5 της οδηγίας 92/49/EOK η άδεια χορηγείται με απόφαση της εποπτικής αρχής κατά κλάδο ασφάλισης για όλους του κινδύνους που περιέχονται στον κλάδο εκτός αν η επιχείρηση επιθυμεί να καλύπτει μόνο μέρος από τους κινδύνους του κλάδου που επιθυμεί να ασκήσει. Μπορεί βέβαια η άδεια να περιλαμβάνει περισσότερους κλάδους (με όλους ή μέρους των κινδύνων) οπότε θεωρείται άδεια ομάδος κλάδων. Οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους όπου ευρίσκεται η έδρα της επιχείρησης έχουν πλέον επίσης και την ευθύνη για την

¹³ William E Pool "Insurance and the European Community" The Geneva Paper on Risk and Insurance.

¹⁴ Ιων. Ρόκας "Δίκαιο Ιδιωτικής Ασφάλισης" Κεφ. Γ' Ασφαλιστικές Επιχειρήσεις.

εποπτεία της σταθερότητας της χρηματοοικονομικής κατάστασης της ασφαλιστικής επιχείρησης, ιδίως όσον αφορά τη φερεγγυότητά της και τη σύσταση επαρκών τεχνικών αποθεματικών καθώς και την κάλυψη αυτών των αποθεματικών από νομισματικώς αντίστοιχα στοιχεία ενεργητικού. Συγκεκριμένες διατάξεις της οδηγίας ορίζουν τους ελάχιστους κανόνες ενώ το κράτος όπου ευρίσκεται η έδρα μπορεί να θεσπίσει αυστηρότερους κανόνες για τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις που έχουν λάβει άδεια από τις αρμόδιες αρχές του. Επομένως οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών πρέπει να διαθέτουν τα μέσα ελέγχου που είναι αναγκαία για να εξασφαλιστεί η ομαλή άσκηση των δραστηριοτήτων της ασφαλιστικής επιχείρησης στο σύνολο της Κοινότητας είτε υπό καθεστώς εγκατάστασης είτε υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Συγκεκριμένα τα κράτη-μέλη πρέπει να είναι σε θέση να θεσπίζουν κατάλληλα μέτρα διασφάλισης ή να επιβάλλουν κυρώσεις προκειμένου να αποφύγουν ενδεχόμενες παρατυπίες και παραβάσεις των κανόνων ελέγχου των ασφαλιστικών εργασιών.

Μ' αυτή την οδηγία γίνεται μια προσπάθεια περιορισμού των ρυθμίσεων (deregulation) όσον αφορά την εποπτεία η οποία πλέον γίνεται μόνο από το κράτος όπου ευρίσκεται η έδρα. Περιορισμός των ρυθμίσεων όμως δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση περιορισμό του κρατικού ενδιαφέροντος για την εξασφάλιση της φερεγγυότητας της υπόσχεσης ασφαλιστικής κάλυψης. Προσεγγίζεται απλά το θέμα της εποπτείας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων με ένα τρόπο που παραπέμπει στην εποπτεία άλλων χρηματοπιστωτικών οργανισμών.

Αυτός ο περιορισμός των ρυθμίσεων στηρίχτηκε στο γεγονός ότι είχε επιτευχθεί με την ήδη υπάρχουσα οδηγία 91/674/EOK επαρκής εναρμόνιση όσον αφορούσε τη σύσταση των τεχνικών αποθεματικών τα οποία οι ασφαλιστές υποχρεώνονταν να προβλέπουν ως εγγύηση των υποχρεώσεων που είχαν αναλάβει. Αυτή η εναρμόνιση θεωρήθηκε ότι έκανε δυνατή την αμοιβαία αναγνώριση αυτών των αποθεματικών.

Παρόλα αυτά κρίθηκε σκόπιμος και ο συντονισμός των κανόνων σχετικά με την διαφοροποίηση, την γεωγραφική κατανομή και τη νομισματική αντίστοιχία των στοιχείων ενεργητικού που συνιστούν το τεχνικό αποθεματικό προκειμένου να διευκολυνθεί η αμοιβαία αναγνώριση των διατάξεων των κρατών μελών. Ο συντονισμός αυτός ο οποίος προβλέπεται στα άρθρα 20-23 πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα μέτρα που έχουν ληφθεί στο τομέα της ελευθέρωσης των κινήσεων

κεφαλαίων με την οδηγία 88/361/EOK του Συμβουλίου για τη θέση σε εφαρμογή του άρθρου 67 της συνθήκης καθώς και την πρόοδο που έχει πραγματοποιήσει η Κοινότητα ενόψει της ολοκλήρωσης της οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Έτσι το κράτος μέλος καταγωγής δεν μπορεί πλέον να απαιτήσει από τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις να τοποθετούν τα στοιχεία του ενεργητικού που αντιστοιχούν στα τεχνικά αποθεματικά τους σε συγκεκριμένες κατηγορίες του ενεργητικού δεδομένου ότι αυτού του είδους οι απαιτήσεις δε συμβιβάζονται με τα μέτρα που αφορούν την απελευθέρωση της κινήσεως κεφαλαίων που προβλέπονται από την οδηγία 88/361/EOK.

Στο άρθρο 24 συμπληρώθηκε παράλληλα ο κατάλογος των στοιχείων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη σύσταση του περιθωρίου φερεγγυότητος προκειμένου να ληφθούν υπόψην τα νέα χρηματοπιστωτικά μέσα. Αναγνωρίστηκε δε ότι δεν είναι απαραίτητη η εναρμόνιση του δικαίου που διέπει την ασφαλιστική σύμβαση προκειμένου να επιτευχθεί η υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς ασφαλίσεων. Δίδεται όμως στα πλαίσια της ενοποιημένης αγοράς ασφαλίσεων, σύμφωνα με το άρθρο 31, πλήρης ελευθερία όσον αφορά την επιλογή του δικαίου που διέπει την ασφαλιστική σύμβαση για τους αντισυμβαλλόμενους για τους οποίους λόγω της ιδιότητας, της σημασίας ή της φύσης του καλυπτόμενου κινδύνου δεν απαιτείται ιδιαίτερη προστασία στο κράτος μέλος όπου ευρίσκεται ο κίνδυνος.

Ορίζονται επιπλέον από την συγκεκριμένη οδηγία και συγκεκριμένα από το άρθρο 12 διατάξεις σχετικά με τη μεταβίβαση χαρτοφυλακίου συμβάσεων υπό το νομικό καθεστώς της ενιαίας άδειας η οποία θεσπίζεται από την οδηγία. Συγκεκριμένα όπως ορίζεται από το άρθρο 12 § 2 κάθε κράτος μέλος μπορεί να επιτρέπει στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις που έχουν έδρα στο έδαφος τους να μεταβιβάζουν υπό τους όρους που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο το σύνολο ή μέρος του χαρτοφυλακίου των ασφαλιστικών συμβάσεων τους είτε αυτές έχουν συναφθεί υπό καθεστώς εγκατάστασης είτε υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών σε εκδοχέα εγκατεστημένο στην Κοινότητα εφόσον οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής του εκδοχέα πιστοποιούν ότι αυτός διαθέτει λαμβανομένης υπόψην της εν λόγω μεταβίβασης το αναγκαίο περιθώριο φερεγγυότητας. Σε περίπτωση που τη μεταβίβαση την κάνει ένα υποκατάστημα αυτό προηγουμένως θα πρέπει να ζητήσει την γνώμη του κράτους στο οποίο ευρίσκεται το υποκατάστημα.

Η κύρια λοιπόν αρχή που διέπει την οδηγία αυτή είναι η εξασφάλιση της δυνατότητας για τους καταναλωτές πρόσβασης στο ευρύτερο δυνατό φάσμα ασφαλιστικών προϊόντων στην Κοινότητα προκειμένου να είναι δυνατή η επιλογή του καταλληλότερου για τις ανάγκες τους προϊόντος. Συνεπώς το κράτος-μέλος στο οποίο βρίσκεται ο κίνδυνος οφείλει να εξασφαλίζει ότι δεν υπάρχει κανένα εμπόδιο στο έδαφος του για την εμπορία όλων των ασφαλιστικών προϊόντων που προσφέρονται στην Κοινότητα εφόσον η εμπορία των προϊόντων αυτών δεν αντιβαίνει στις νομικές διατάξεις περί προστασίας του γενικού συμφέροντος που ισχύουν στο κράτος αυτό και στο μέτρο που το γενικό συμφέρον δεν διασφαλίζεται από τις διατάξεις του κράτους-μέλους καταγωγής. Βέβαια αυτό τίθεται υπό την προϋπόθεση ότι οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται κατά τρόπο που δεν εισάγει διακρίσεις και είναι αντικειμενικά απαραίτητες και ανάλογες με τον επιδιωκόμενο στόχο. Τα κράτη-μέλη όμως πρέπει να είναι σε θέση να εξασφαλίζουν ότι τα ασφαλιστικά προϊόντα και τα συμβατικά έγγραφα που χρησιμοποιούνται για την κάλυψη των κινδύνων που βρίσκονται στο έδαφός τους είναι σύμφωνα με τις ισχύουσες νομικές διατάξεις περί προστασίας του γενικού συμφέροντος. Τα εφαρμοζόμενα συστήματα ελέγχου πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στις απαιτήσεις της εσωτερικής αγοράς χωρίς ωστόσο να είναι δυνατό να αποτελούν προϋπόθεση για την άσκηση ασφαλιστικής δραστηριότητας. Στο πλαίσιο όμως αυτό δεν δικαιολογείται η εφαρμογή συστημάτων προηγούμενης έγκρισης των όρων ασφάλισης αλλά θα πρέπει να προβλεφθούν άλλα συστήματα ανταποκρινόμενα καλύτερα στις απαιτήσεις της εσωτερικής αγοράς τα οποία θα επιτρέπουν σε κάθε κράτος μέλος να εγγυάται την επαρκή προστασία των αντισυμβαλλόμενων.

Σύμφωνα όμως με το άρθρο 54 της οδηγίας 92/49/EOK η φύση και οι κοινωνικές συνέπειες των ασφαλιστικών συμβάσεων ασθενείας δικαιολογεί την απαίτηση από τις αρχές του κράτους μέλους όπου βρίσκεται ο κίνδυνος της συστηματικής κοινοποίησης των γενικών και ειδικών όρων των συμβάσεων. Η κοινοποίηση αυτή κρίνεται αναγκαία προκειμένου να επαληθευτεί ότι οι συμβάσεις αυτές αντικαθιστούν εν μέρει ή πλήρως την κάλυψη ασθένειας που παρέχει το καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης χωρίς όμως αυτή η επαλήθευση να αποτελεί προϋπόθεση για την εμπορία των ασφαλιστικών προϊόντων. Λόγω της ιδιαίτερης φύσης της ασφάλειας ασθενείας όταν αντικαθιστά εν μέρει ή πλήρως την κάλυψη ασθένειας που παρέχεται από το καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης είναι απαραίτητο

να εξασφαλίζεται στους αντισυμβαλλόμενους πραγματική πρόσβαση σε ασφάλεια ασθενείας ιδιωτική ή προαιρετική ανεξάρτητα από την ηλικία τους και την κατάσταση της υγείας τους. Ορισμένα δε κράτη έχουν θεσπίσει προς το σκοπό αυτό ειδικές νομικές διατάξεις. Για την προστασία όμως του γενικού συμφέροντος είναι δυνατόν να θεσπίζονται ή να διατηρούνται νομικές διατάξεις στο μέτρο που δεν περιορίζουν υπερβολικά την ελευθερία εγκαταστάσεως ή παροχής υπηρεσιών δεδομένου όμως ότι οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο όποιο κι αν είναι το κράτος καταγωγής της επιχείρησης.

Προβλέπεται επίσης από την οδηγία ότι η άσκηση της ελευθερίας εγκατάστασης απαιτεί την συνεχή παρουσία στο κράτος μέλος του υποκαταστήματος. Στο πλαίσιο δε της εσωτερικής αγοράς κανένα κράτος μέλος δεν μπορεί πλέον να απαγορεύσει την ταυτόχρονη άσκηση στο έδαφος του ασφαλιστικής δραστηριότητος υπό καθεστώς εγκατάστασης και υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

Το Συμβούλιο επίσης προέβλεψε στην οδηγία 92/49/EOK την υιοθέτηση του καθεστώτος των φορολογικών επιβαρύνσεων και εισφορών που προβλέπεται στο κράτος μέλος στο οποίο ευρίσκεται ο κίνδυνος προκειμένου να αποφευχθούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού οι οποίες είναι δυνατόν να προκύψουν λόγω της διαφορετικής διάρθρωσης των φορολογικών επιβαρύνσεων στα διάφορα κράτη.

3. Εναρμόνιση της ελληνικής ασφαλιστικής νομοθεσίας με τις οδηγίες της Ε.Ε.

Στην Ελλάδα η νομοθεσία ιδιωτικής ασφάλισης είχε εξελιχθεί ήδη από το 1985 ενσωματώνοντας τις βασικές κοινοτικές οδηγίες στα πλαίσια της υλοποίησης της ελευθερίας εγκατάστασης υπό το καθεστώς του ελεύθερου ανταγωνισμού. Η προσαρμογή αυτή έγινε με το πδ 118/1980¹⁵ "Συμμόρφωση προς τις διατάξεις των οδηγιών 73/239/EOK, 76/580/EOK, 73/240/EOK, 79/264/EOK, 77/92/EOK και 78/473/EOK που αφορούν την ανάληψη δραστηριότητας πρωτασφαλίσεως συμπεριλαμβανομένων και των ασφαλίσεων ζωής στην κοινοτική συνασφάλιση και στα μέτρα σχετικά με τις δραστηριότητες του πράκτορος και μεσίτου ασφαλίσεως" το οποίο ενσωματώθηκε στο νδ 400/1970 "περί ιδιωτικής επιχείρησης".

¹⁵ Προεδρικό διάταγμα 118/85 Φ.Ε.Κ. A.35

ασφαλίσεως¹⁶. Σύμφωνα μ' αυτό η ασφαλιστική επιχείρηση ανήκει στις επιχειρήσεις αυτές που υπόκεινται σε ειδικό κρατικό έλεγχο. Ο κρατικός έλεγχος αναφέρεται τόσο στην λειτουργία της επιχείρησης όσο και στις παρεχόμενες από αυτή υπηρεσίες. Ο κρατικός αυτός έλεγχος καθόσον αναφέρεται στην λειτουργία της επιχείρησης επιβάλει ορισμένους περιορισμούς ως προς τη μορφή που μπορεί να πάρει μια ασφαλιστική επιχείρηση. Το πδ 118/85 όπως ενσωματώθηκε στο νδ.400/1970 εισάγει με ειδική νομοθετική ρύθμιση παρεκκλίσεις από την νομοθεσία που διέπει τις επιχειρησιακές μορφές σε θέματα που αφορούν κυρίως τις οικονομικές εγγυήσεις και τη θέση διοικητών και διευθυνόντων. Έτσι προβλέπεται πλήθος παρεκκλίσεων από την νομοθεσία της ανώνυμης εταιρίας όταν πρόκειται να ασκηθεί από αυτή ασφαλιστική επιχείρηση. Είναι λοιπόν η ασφαλιστική επιχείρηση μια νομοθετικά εξειδικευμένη ή ειδική ανώνυμη ασφαλιστική εταιρία.

Το άρθρο 2 του νδ 400/1970 καθορίζει τις συγκεκριμένες μορφές που πρέπει να έχει μια ασφαλιστική επιχείρηση στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα ορίζει ότι η ασφαλιστική επιχείρηση μπορεί να ασκηθεί μόνο από (1) ανώνυμη εταιρία (την ειδική ανώνυμη ασφαλιστική εταιρία) (2) τον ειδικό αλληλασφαλιστικό συνεταιρισμό (3) ειδικό για τις θαλάσσιες ασφαλίσεις, μέσω γραφείων αντιπροσωπείας μεσιτών Λλουδς Λονδίνου (4) επιχειρήσεις δημόσιου δικαίου που ασχολούνται αποκλειστικά με ασφαλιστικές εργασίες. Στην Ελλάδα τέλος, μπορεί να ασκήσει ασφαλιστικές υπηρεσίες σύμφωνα με το άρθρο 2 του νδ 400/1970 αλλοδαπή ασφαλιστική επιχείρηση αφού όμως προηγουμένως εγκατασταθεί με πρακτορείο ή υποκατάστημα. Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ.1 εδ.β του νδ 400/1970 όπως ισχύει μετά την προσαρμογή στις οδηγίες β' και γ' γενιάς στο ελληνικό δίκαιο, ασφάλιση μπορεί να ασκηθεί από τον εταιρικό τύπο "ευρωπαϊκή εταιρία" όταν θα δημιουργηθεί αυτός ο τύπος. Η διάταξη αυτή πάντως είναι περιττή αφού αν και όταν συμφωνήσει η ΕΚ για την δημιουργία ευρωπαϊκής εταιρίας η εισαγωγή της στην Ελλάδα θα γίνει με νομοθέτημα που θα κάνει την σχετική πρόβλεψη. Οι δύο πρώτες επιχειρησιακές μορφές ως προς τη λειτουργία τους, διέπονται από τις διατάξεις του νδ 400/1970 με το οποίο επιδιώκεται η εξασφάλιση της φερεγγυότητας της επιχείρησης και της προστασίας των καταναλωτών. Το ίδιο ισχύει και για τη δημόσια επιχείρηση για την οποία δεν υπάρχει νομοθετική δέσμευση ως προς την ειδικότερη μορφή της. Για να

¹⁶ ΝΔ 400/1970 (Φ.Ε.Κ. 10/Α/17-1-1970)

συσταθεί όμως δημόσια ασφαλιστική επιχείρηση απαιτείται κάθε φορά ειδική νομοθετική ρύθμιση¹⁷. Όμως το πλέγμα των διατάξεων που αφορούν την φερεγγυότητα και τις προϋποθέσεις λειτουργίας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων έχει εισαχθεί στην νομοθεσία μας κατ' επιταγή κοινοτικών δεσμεύσεων και έτσι δεν μπορεί να τροποποιηθεί έγκυρα από κάποια ρύθμιση που θα αποτελεί τη βάση λειτουργίας μιας συγκεκριμένης δημόσιας ασφαλιστικής επιχείρησης. Τέτοια επιχείρηση δεν έχει συσταθεί ακόμα. Το N.A.T. που είναι ν.π.δ.δ και φορέας κοινωνικής ασφάλισης παρεπιπτόντως ασκεί ασφάλιση ακτοπλοϊκών πλοίων. Για ασφαλιστικές επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους και εργάζονται νόμιμα σε άλλο κράτος - μέλος της Κοινότητος πληρώντας τις προϋποθέσεις της συντονισμένης (εναρμονισμένης) ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις δεν υπάρχει περιορισμός ως προς την επιχειρησιακή μορφή, αρκεί να προβλέπεται ως επιχειρησιακός τύπος στο Κράτος όπου ευρίσκεται η έδρα. Η λειτουργία της ασφαλιστικής επιχείρησης στην Ελλάδα σύμφωνα με το νδ 400/1970 όπως τροποποιήθηκε με το ν.2170/1993 "Τροποποίηση του νδ 400/1970 "Περί ιδιωτικής επιχειρήσεως ασφαλίσεως" και άλλες διατάξεις" προϋποθέτει άδεια λειτουργίας που χορηγείται με απόφαση της εποπτικής αρχής (άρθρο 3 παρ.1 νδ 400/1970) κατά κλάδο ασφάλισης, ανάλογα με την ιδιαιτερότητα κάθε κλάδου και αποκλειστικά για την άσκηση είτε ασφαλίσεων ζωής είτε ασφαλίσεων κατά ζημιών χωριστά, εφόσον πρόκειται για ασφαλιστικές επιχειρήσεις που έχουν συσταθεί μετά την έναρξη ισχύος του π.δ.118/1985. Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις που λειτουργούσαν ήδη κατά την έναρξη ισχύος του π.δ. 118/1985 ως "μικτές" ήταν υποχρεωμένες να συμμορφωθούν έως 31/12/1992 με τις μεταβατικές διατάξεις των άρθρων 52α παρ.4 και 52 β του νδ 400/1970 για ξεχωριστή διαχείριση των κλάδων ζημιών και ζωής.

Με το πδ 252/1996¹⁸ "Συμμόρφωση προς τις διατάξεις α) των κοινοτικών ασφαλιστικών οδηγιών 88/357/EOK, 90/618/EOK, 90/619/EOK, 92/49/EOK, 91/674/EOK β) της οδηγίας 91/371/EOK συμφωνία EOK - Ελβετικής Συνομοσπονδίας γ) της απόφασης 94/1/EKAX, EK, συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο και δ) της συνθήκης για την προσχώρηση της Αυστρίας, της Φιλανδίας και της Σουηδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση" γίνεται η εναρμόνιση της

¹⁷ Ιων. Ρόκας "Δίκαιο Ιδιωτικής Ασφάλισης"

¹⁸ ΠΔ 252/96 (Φ.Ε.Κ. A186)

ελληνικής ασφαλιστικής νομοθεσίας στις οδηγίες β' και γ' γενιάς της Ε.Ε¹⁹. Σ' αυτό το π.δ. ορίζεται ότι για όλες τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις με έδρα την Ελλάδα που θα ασκούν δραστηριότητες σ' άλλο κράτος - μέλος με το καθεστώς της εγκατάστασης ή της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών θα εκδίδεται ενιαία διοικητική άδεια με απόφαση του Υπουργού Εμπορίου η οποία και θα ισχύει για το σύνολο της Ε.Ε. και του ΕΟΧ κατά κλάδο ασφαλιστικής ή ομάδα κλάδων σύμφωνα όμως με την εξειδίκευση μεταξύ ασφαλίσεων ζημιών ή ζωής. Για τις επιχειρήσεις όμως που ασκούσαν ταυτόχρονη δραστηριότητα πριν την ισχύ του πδ 118/1985 δίνεται η δυνατότητα να τη συνεχίσουν εφόσον όμως έχουν ξεχωριστή διαχείριση για κάθε κλάδο ώστε να μην βλάπτονται τα συμφέροντα των ασφαλισμένων από τη σύγχρονη άσκηση των δύο κλάδων.

Προκειμένου να λειτουργήσουν στην Ελλάδα ανώνυμες ασφαλιστικές επιχειρήσεις θα πρέπει να διαθέτουν στην Ελλάδα περιουσιακά στοιχεία στις ασφαλιστικές τοποθετήσεις για τη διασφάλιση των συμφερόντων των ασφαλισμένων. Όμως, για τις Κοινοτικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις δεν ισχύει η υποχρέωση της δημιουργίας ασφαλιστικής τοποθέτησης σε κάποιο συγκεκριμένο Κράτος - μέλος. Για τη δημιουργία της ασφαλιστικής τοποθέτησης διατίθενται υποχρεωτικά τα περιουσιακά στοιχεία που απαρτίζουν τα τεχνικά αποθέματα. Ειδικά δε για τις μη Κοινοτικές αλλοδαπές ασφαλιστικές επιχειρήσεις διατίθεται επιπλέον και το 1/2 του εγγυητικού κεφαλαίου που προβλέπεται για τις ελληνικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις.

Το Κράτος προκειμένου να διασφαλίσει τα περιουσιακά στοιχεία που απαρτίζουν την ασφαλιστική τοποθέτηση εισάγει περιορισμούς ως προς τον τρόπο επένδυσής τους. Έτσι ασφαλιστική τοποθέτηση μπορούν να αποτελούν μόνο

α) μετρητά και τραπεζικές καταθέσεις

β) έντοκα γραμμάτια και ομόλογα ή ομολογίες του Ελληνικού Δημοσίου, ν.π.δ.δ.

κ.λ.π. καθώς επίσης με ορισμένες προϋποθέσεις ομόλογα ή ομολογίες ανωνύμων εταιριών

γ) μετοχές ανωνύμων εταιριών μέχρι ενός ποσοστού του μετοχικού κεφαλαίου της ασφαλιστικής επιχείρησης για κάθε μία από αυτές

δ) ποσοστό της αξίας οικοδομών ιδιοκτησίας της ασφαλιστικής επιχείρησης

¹⁹ Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος "Η προσαρμογή της ελληνικής ασφαλιστικής νομοθεσίας με τις οδηγίες της Ε.Ε."

- ε) ενυπόθηκα δάνεια που έχει χορηγήσει η ασφαλιστική επιχείρηση σε τρίτους ή απλά δάνειο σε ασφαλισμένους κλάδους ζωής και κεφαλοποίησης
- στ) μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων και ΟΣΕΚΑ
- ζ) δάνεια επί ασφαλιστηρίων και απαιτήσεις κατά ασφαλισμένων από ασφάλιστρα
- η) η συμμετοχή αντασφαλίσεων στα τεχνικά αποθέματα
- θ) μεταφορικά μέσα
- ι) αναπόσβεστα έξοδα πρόσκτησης
- ια) δεδουλευμένοι τόκοι και παραγωγοί τίτλοι

Η εποπτική Αρχή ελέγχει την τήρηση της υποχρέωσης για ασφαλιστική τοποθέτηση κάθε μιας επιχείρησης που εργάζεται στην Ελλάδα. Όμως με τη θέση σε ισχύ των Οδηγιών γ' γενιάς την 1-7-1994 και του π.δ.252/96 που εναρμόνισε το ελληνικό δίκαιο σε αυτές την 19-8-1996 κοινοτικές επιχειρήσεις που εργάζονται χωρίς εγκατάσταση και με βάση το σύστημα της ενιαίας άδειας, ελέγχονται για την τήρηση των υποχρεώσεων τους ως προς τις ασφαλιστικές τοποθετήσεις που σχημάτισαν για κινδύνους που βρίσκονται στην Ελλάδα από την εποπτική Αρχή της έδρας τους.

Κάθε ασφαλιστική επιχείρηση που λειτουργεί στην Ελλάδα σχηματίζει υποχρεωτικά τεχνικά αποθέματα σύμφωνα με τη διαδικασία του νόμου, τα οποία καθορίζουν ποσοτικά την ασφαλιστική τοποθέτηση. Το ύψος των τεχνικών αποθεμάτων που δεν πρέπει να συγχέονται με τα αποθεματικά των κοινών εμπορικών εταιριών εξαρτάται από το ύψος και την έκταση των ανελημμένων κινδύνων. Υπάρχουν τα εξής είδη υποχρεωτικών τεχνικών αποθεμάτων. Για τους κλάδους ασφαλίσεων ζημιών υπάρχει:

- α) το απόθεμα μη δεδουλευμένων ασφαλίστρων
- β) το απόθεμα εξισορρόπησης
- γ) το απόθεμα εκκρεμών ζημιών
- δ) το απόθεμα κινδύνων εν ισχύ και
- ε) το μαθηματικό απόθεμα γήρατος.

Όπως είπαμε μετά τη θέση σε ισχύ των Οδηγιών γ' γενιάς τα τεχνικά αποθέματα των ασφαλιστικών επιχειρήσεων που αναλαμβάνουν κινδύνους στην Ελλάδα με βάση την άδεια που έχουν από την Κοινοτική χώρα της έδρας τους (ενιαία άδεια) σχηματίζονται κατά τη διαδικασία της νομοθεσίας της Κοινοτικής χώρας

προέλευσης, που παρά την ομοιότητα που έχει με αυτή των λοιπών Κοινοτικών χωρών εν τούτοις μπορεί σε πολλά επί μέρους ζητήματα να έχει διαφοροποιήσεις από την Ελληνική ενώ εποπτεύονται από την εποπτική Αρχή της χώρας αυτής. Τόσο ο ελληνικός νόμος (άρθρ. 6 και 7 νδ400/1970) όσο και το κοινοτικό δίκαιο (α' Οδηγίες για την ελεύθερη εγκατάσταση ασφαλιστικών επιχειρήσεων) επιτάσσουν την δημιουργία τεχνικών αποθεμάτων για τη διασφάλιση των συμφερόντων των ασφαλισμένων. Ένας άλλος θεσμός που μαζί με τα τεχνικά αποθέματα εξασφαλίζουν την φερεγγυότητα του ασφαλιστή και της πραγματοποίησης των υποχρεώσεων που αναλαμβάνει έναντι τρίτων είναι το περιθώριο φερεγγυότητας. Ενώ όμως τα τεχνικά αποθέματα αποβλέπουν στις συγκεκριμένες ασφαλιστικές συμβάσεις ο θεσμός του περιθωρίου φερεγγυότητας αποβλέπει στη συνολική οικονομική κατάσταση της ασφαλιστικής επιχείρησης. Με αυτόν τον θεσμό εισήχθη στην Κοινότητα από το 1975 και στην Ελλάδα από το 1985 η υποχρέωση να έχουν οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις ένα επιπλέον τεχνικόν αποθεμάτων για αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών.

Το περιθώριο φερεγγυότητας δεν μπορεί να είναι χαμηλότερο από το κατώτατο όριο που ανεξάρτητα από το ύψος των εργασιών πρέπει να αντιστοιχεί ανάλογα με τον κλάδο που ασκεί η επιχείρηση, σε ποσό 400.000 ECU - άσκηση κλάδων ζημιών ή νομικής προστασίας - και 800.000 ECU - κλάδος ζωής. Τα κατώτατα αυτά όρια αποτελούν το λεγόμενο εγγυητικό κεφάλαιο. Η ελληνική ασφαλιστική εταιρία όπως κάθε ασφαλιστική επιχείρηση που εργάζεται με εγκατάστασή της στην Ελλάδα υπόκειται σε τακτικό έλεγχο του Υπουργείου Ανάπτυξης ως προς την τήρηση των ασφαλιστικών τοποθετήσεων και κάθε άλλο τεχνικό θέμα. Εφόσον όμως η ασφαλιστική επιχείρηση ασκεί δραστηριότητες που επιβάλλουν τήρηση περιθωρίου φερεγγυότητος υψηλότερου του τριπλασίου των παραπάνω ποσών τότε το εγγυητικό της κεφάλαιο αυξάνεται αντίστοιχα προς το περιθώριο φερεγγυότητας σε σχέση 1 προς 3. Όμως με τον νόμο 2496/1997²⁰ "Ασφαλιστική σύμβαση, τροποποιήσεις της νομοθεσίας για την ιδιωτική ασφάλιση και άλλες διατάξεις" άρθρο 35 παρ.17 που αντικατέστησε το άρθρο 17β το νδ 400/1970 προβλέπεται υποχρέωση κάθε ελληνικής ασφαλιστικής επιχείρησης μέχρι 31/12/1999 να αυξήσει το εγγυητικό της

²⁰ Νόμος 2496/1997 (Φ.Ε.Κ. Α'87) "Ασφαλιστική σύμβαση τροποποιήσεις της νομοθεσίας για την ιδιωτική ασφάλιση και άλλες διατάξεις"

κεφάλαιο α) σε 1.200.000 ECU όταν ασκεί κλάδους εγγυήσεων, πιστώσεων και των διαφόρων ειδών αστικής ευθύνης που αποτελεί τριπλασιασμό από τα σημερινά ποσά και β) σε διπλό από τα σήμερα προβλεπόμενα για όλους τους λοιπούς κλάδους. Έτσι η Ελλάδα προαιρετικά θα προβλέπει μεγαλύτερο ύψος εγγυητικού κεφαλαίου από αυτό που ως ελάχιστο επιβάλει η Κοινότητα.

III. Η ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΣΕ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.

1. Η ασφάλιση πιστώσεων και εγγυήσεων.

Η ασφάλιση πιστώσεων περιλαμβάνει την ασφάλιση των πιστωτών κατά του κινδύνου της μη αποπληρωμής του χρέους από τους οφειλέτες τους. Η ασφάλιση εγγυήσεων λειτουργεί σύμφωνα με το ίδιο πνεύμα με τη διαφορά ότι εδώ είναι ο οφειλέτης ο οποίος αναλαμβάνει την ασφαλιστική σύμβαση.

Στην οδηγία 73/239/EOK η οποία ρύθμιζε θέματα σχετικά με την ανάληψη δραστηριότητας πρωτασφάλισης δεν συμπεριλαμβάνονταν ο κλάδος εγγυήσεων και πιστώσεων. Η οδηγία 87/343/EOK²¹ ρύθμιζε το θέμα του κλάδου πιστώσεων και εγγυήσεων θέτοντας τον κλάδο αυτό στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 73/239/EOK. Έτσι τώρα πια σύμφωνα με διατάξεις της οδηγίας 87/343/EOK μόνο η δραστηριότητα ασφάλισης πιστώσεων και εγγυήσεων που ευρίσκονται υπό την εγγύηση του κράτους αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της 73/239/EOK.

Το Συμβούλιο κατέληξε στη διατύπωση της διατάξεως αυτής θεωρώντας ότι στη δραστηριότητα ανάληψης δημόσιας εξαγωγικής πιστωτικής ασφάλισης οι χρηματοοικονομικές εγγυήσεις που απαιτούνται από την οδηγία 73/239/EOK δεν δικαιολογούνται από την ανάγκη προστασίας των ασφαλισμένων και των τρίτων μερών. Έτσι διευρύνθηκε το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 73/239/EOK αφού αποκλείεται της εφαρμογής της μόνο η δημόσια εξαγωγική πιστωτική ασφάλιση η οποία δεν χρειάζεται να τύχει ιδιαίτερης προστασίας.

Ορίστηκε δε από την οδηγία 87/343/EOK η υποχρέωση των επιχειρήσεων που προσφέρουν ασφάλιση πιστώσεων και εγγυήσεων δημιουργίας επιπροσθέτων χρηματοπιστωτικών εγγυήσεων καθώς και η υποχρέωση δημιουργίας ενός αποθεματικού εξισορρόπησης το οποίο δεν περιλαμβάνεται στο περιθώριο φερεγγυότητας. Για αυτό καθορίζονται στην οδηγία και συγκεκριμένοι τρόποι για τον υπολογισμό του.

Στις διατάξεις της οδηγίας 87/343/EOK έχει προσαρμοσθεί πλήρως η ελληνική ασφαλιστική νομοθεσία με το πδ 325/91 (Φ.Ε.Κ. Α' 117). Σύμφωνα με το άρθρο 1

²¹ Οδηγία του Συμβουλίου 87/343/EOK (ΕΕΕΚ Λ185/72)

αυτού του π.δ. εισάγεται στο πεδίο εφαρμογής του νδ 400/1970 η ασφάλιση πιστώσεων και εγγυήσεων ενώ εξαιρείται μόνο η ασφάλιση πιστώσεων για λογαριασμό ή υπό την εγγύηση του κράτους ή όταν το κράτος είναι ο ασφαλιστής. Το άρθρο 3 του ίδιου προεδρικού διατάγματος ορίζει ειδικά, για τις εγκατεστημένες στην Ελλάδα ασφαλιστικές επιχειρήσεις οι οποίες καλύπτουν κινδύνους του κλάδου ασφαλίσεως πιστώσεως, την υποχρέωση δημιουργίας ενός αποθεματικού εξισορρόπησης προορισμένου να καλύψει τυχόν τεχνική ζημιά. Προβλέπεται επίσης στο ίδιο άρθρο υποχρέωση σύστασης ενός υψηλότερου εγγυητικού κεφαλαίου για τις εγκατεστημένες εντός της Ελλάδας ασφαλιστικές επιχειρήσεις που καλύπτουν ασφάλιση αυτού του κλάδου.

2. Η ρύθμιση των θεμάτων σχετικά με την τουριστική βοήθεια.

Η οδηγία 88/641/EOK²² αφορούσε θέματα σχετικά με την εναρμόνιση της ασφάλισης τουριστικής βοήθειας συμπληρώνοντας σχετικά με το θέμα αυτό την οδηγία 73/239/EOK σχετικά με την ανάληψη δραστηριότητος πρωτασφάλισης εκτός από ασφάλεια ζωής προκειμένου να συμπεριλάβει την ασφάλιση τουριστικής βοήθειας (άρθρο 1 και παράρτημα 1). Τα οφέλη της ασφάλισης βοήθειας σύμφωνα με την οδηγία αυτή δε ορίζονται μόνο σε όρους χρηματικών ροών αλλά συμπεριλαμβάνει δραστηριότητες οι οποίες συνιστάνται σε παροχή εις είδος.

Προκειμένου λοιπόν να εξαλειφθεί κάθε εμπόδιο στο δικαίωμα εγκατάστασης διευκρινίσθηκε ότι μια δραστηριότητα δεν αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 73/239/EOK για τον απλό λόγο ότι συνιστάται σε πάροχή η οποία προσφέρεται αποκλειστικά εις είδος ή για την οποία αυτός που την ασκεί χρησιμοποιεί μόνο δικό του προσωπικό ή υλικό.

Ετσι η οδηγία 84/641/EOK ορίζει ότι στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 73/239/EOK εμπίπτει και η ανάληψη δραστηριότητας βοήθειας η οποία ασκείται από επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στο έδαφος κάποιου κράτους-μέλους της Ε.Ε. ή επιθυμούν να εγκατασταθούν σ' αυτό. Η δραστηριότητα αυτή βοήθειας αφορά τη βοήθεια που παρέχεται στα πρόσωπα τα οποία περιέρχονται σε δυσχερή θέση κατά τη διάρκεια μετακινήσεων ή απουσίας από τον τόπο μόνιμης διαμονής τους.

²² Οδηγία του Συμβουλίου 84/641/EOK (ΕΕΕΚ L339/21)

Συνιστάται δε στην ανάληψη έναντι προηγούμενης καταβολής ασφάλιστρου της υποχρέωσης άμεσης παροχής βοήθειας στον δικαιούχο της σύμβασης βοήθειας όταν αυτός περιέρχεται σε δυσχερή θέση λόγω τυχαίου γεγονότος στις περιπτώσεις και με τους όρους που προβλέπει η σύμβαση.

Η βοήθεια είναι δυνατόν να συνιστάται σε παροχές σε χρήμα ή εις είδος οι οποίες είναι δυνατόν να συνίστανται και στην χρησιμοποίηση του υλικού ή του προσωπικού αυτού που παρέχει τη βοήθεια. Η δραστηριότητα βοήθειας δεν καλύπτει τις υπηρεσίες συντήρησης ή διατήρησης, την εξυπηρέτηση μετά την πώληση καθώς και την απλή ένδειξη ή παροχή βοήθειας, ως μεσολάβηση.

Η Οδηγία επίσης ορίζει ότι απαιτείται η συνεργασία και ο συντονισμός των διαφόρων εθνικών εποπτικών αρχών προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσο τηρούνται από τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις τα εγγυητικά κεφάλαια και τα περιθώρια φερεγγυότητος που προβλέπονται από την οδηγία 73/239/ΕΟΚ.

Οι διατάξεις της οδηγίας αυτής έχουν προσαρμοσθεί στην ελληνική νομοθεσία με το πδ 103/90 (Φ.Ε.Κ. Α' 47) το οποίο συμπεριέλαβε στην έννοια της πρωτασφάλισης τις δραστηριότητες βοήθειας τροποποιώντας το άρθρο 1 παρ. 2 του νδ 400/1970

3. Ασφάλιση της ευθύνης από τα αυτοκίνητα

Οι διατάξεις της οδηγίας 88/357/ΕΟΚ που αφορούσαν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών δεν κάλυπταν ορισμένους κινδύνους εξαιτίας του γεγονότος ότι τα κράτη μέλη είχαν θεσπίσει ειδικούς κανόνες που καθιστούσαν την εφαρμογή τους ακατάλληλη. Η ασφάλιση αστικής ευθύνης του μεταφορέα αποτελεί έναν από αυτούς τους μη καλυπτόμενους από την οδηγία 88/357/ΕΟΚ κινδύνους.

Ήταν μόλις το 1972 όπου το Συμβούλιο εξέδωσε την οδηγία 72/166/ΕΟΚ²³ περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών - μελών των σχετικών με την ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων. Η οδηγία αυτή όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 90/232/ΕΟΚ²⁴ καθέρωνε το σύστημα της πράσινης κάρτας και τις συμφωνίες μεταξύ εθνικών γραφείων ασφαλίσεως αυτοκινήτων. Καθιερώθηκε επίσης από την οδηγία 72/166/ΕΟΚ η υποχρέωση δημιουργίας ενός ταμείου εγγυήσεως προορισμός του

²³ Οδηγία του Συμβουλίου 72/166/ΕΟΚ (ΕΕΕΚ L103/1)

²⁴ Οδηγία του Συμβουλίου 90/232/ΕΟΚ(ΕΕΕΚ L129/33)

οποίου είναι να παρέχει αποζημίωση στα θύματα ατυχημάτων που προκάλεσαν οχήματα ανασφάλιστα ή αγνώστων στοιχείων.

Σχετικές μ' αυτό το θέμα ήταν οι προβλέψεις της οδηγίας 84/5/EOK η οποία ρύθμιζε ειδικότερα θέματα σχετικά με το ταμείο εγγυήσεως. Συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής ορίζεται η υποχρέωση του ταμείου εγγυήσεως να ενημερώνει το θύμα σχετικά με το θέμα της καταβολής ή όχι της αποζημίωσης η οποία περιορίζεται στο ποσό που υποχρεούται να καταβάλει το ασφαλιστικό γραφείο ή άλλος οργανισμός Κοινωνικής ασφάλισης. Ειδικά θέματα σχετικά με το ταμείο εγγυήσεως διαπραγματεύονταν και η οδηγία 90/232/EOK.

Το 1990 εκδόθηκε για το θέμα της ασφάλισης της ευθύνης από αυτοκίνητα η οδηγία 90/618/EOK²⁵ με την επιφύλαξη των διατάξεων της οδηγίας 88/357/EOK που αφορούν την υποχρεωτική ασφάλιση. Μ' αυτή την οδηγία προβλέφθηκε η δυνατότητα μεταχειρίσεως του εν λόγω κλάδου ως κλάδου ασφαλίσεως μεγάλων κινδύνων κατά την έννοια του άρθρου 5 της οδηγίας 88/357/EOK.

Στην οδηγία επίσης κρίθηκε σκόπιμο να ζητηθεί από τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις που ασφαλίζουν από την αστική ευθύνη που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων σε κάποιο κράτος - μέλος υπό καθεστώς παροχής υπηρεσιών να συμμετέχουν ως μέλη στο ταμείο εγγυήσεως που έχει συσταθεί στο εν λόγω κράτος μέλος και να συνεισφέρουν στην χρηματοδότησή του. Παρολ' αυτά διευκρινίστηκε το γεγονός ότι μια επιχείρηση δεν υποχρεούται να προβαίνει σε πληρωμή ή οποιαδήποτε συνεισφορά στο ταμείο εγγυήσεως του κράτους - μέλουνς της παροχής των υπηρεσιών πέραν από εκείνες που υπολογίζονται επί της ίδιας βάσης όπως και για τις επιχειρήσεις που καλύπτουν κινδύνουν μέσω εγκαταστάσεως στο κράτος αυτό. Ορίστηκε δε ότι οι κανόνες που ισχύουν σε ορισμένα κράτη μέλη σχετικά με την κάλυψη επαυξημένων κινδύνων ισχύουν για όλες τις επιχειρήσεις που βρίσκονται στο έδαφός τους και καλύπτουν κινδύνους μέσω εγκαταστάσεως. Σκοπός των κανόνων αυτών είναι να διασφαλιστεί ότι ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της ασφάλισης αστικής ευθύνης από αυτοκίνητα αντισταθμίζεται από τις δυνατότητες που έχουν οι ιδιοκτήτες αυτοκινήτων να συνάψουν αυτού του είδους ασφάλιση.

²⁵ Οδηγία του Συμβουλίου 90/618/EOK (ΕΕΕΚ L330/44)

Η Ελληνική ασφαλιστική νομοθεσία έχει προσαρμοσθεί πλήρως στις οδηγίες του Συμβουλίου. Ένα πρώτο στάδιο προσαρμογής έγινε με το πδ 237/86 (Φ.Ε.Κ. Α' 47) το οποίο εναρμόνισε την ελληνική νομοθεσία με τις διατάξεις της οδηγίας 72/166/ΕΟΚ. Σ' αυτό προβλέπεται η υποχρέωση του κατόχου αυτοκινήτου να έχει καλύψει με ασφάλιση την αστική ευθύνη έναντι τρίτων που προκύπτει από την κυκλοφορία του οχήματός του. Καθιερώνεται επίσης το σύστημα της πράσινης κάρτας για τα αυτοκίνητα που έχουν τόπο συνήθους στάθμευσης την Ελλάδα και εξέρχονται από το όριο της Ελληνικής Επικράτειας. Αυτή η κάρτα ισχύει σε όλα τα εδάφη των κρατών μελών της Κοινότητας καθώς και στα λοιπά κράτη των οποίων τα Εθνικά Γραφεία Διεθνούς ασφάλισης έχουν προσυπογραφεί την 12η Δεκεμβρίου 1973 "συμπληρωματική συμφωνία μεταξύ Εθνικών Γραφείων". Προβλέπεται επίσης από το ίδιο πδ η δημιουργία του Επικουρικού Κεφαλαίου (ταμείο εγγυήσεως), προορισμός του οποίου είναι η αποζημείωση των θυμάτων ατυχημάτων που προκάλεσαν οχήματα ανασφάλιστα ή αγνώστων στοιχείων. Οι οδηγίες 84/5/ΕΟΚ και 90/232/ΕΟΚ που ρύθμιζαν θέματα σχετικά με το ταμείο εγγυήσεως προσαρμόσθηκαν στην ελληνική νομοθεσία με τα πδ 264/91 (Φ.Ε.Κ. Α' 98) και 314/93 (Φ.Ε.Κ. Α' 134) αντίστοιχα, τα οποία ρύθμιζαν ειδικά θέματα σχετικά με το Επικουρικό Κεφάλαιο (ταμείο εγγυήσεως). Συγκεκριμένα το άρθρο 5 του πδ 264/91 ορίζει ότι το Επικουρικό Κεφάλαιο οφείλει να δώσει στο θύμα του ατυχήματος πληροφορίες σχετικά με την καταβολή ή μη της αποζημίωσης η οποία περιορίζεται στην συμπλήρωση του ποσού που υποχρεούται να καταβάλει το ασφαλιστικό γραφείο ή κάποιος οργανισμός κοινωνικής ασφάλισης.

Άλλωστε το άρθρο 2 του πδ 314/93 απαγορεύει στο Επικουρικό Κεφάλαιο να απαιτεί από το θύμα να του αποδείξει ότι το υπεύθυνο για το ατύχημα μέρος δεν είναι σε θέση ή αρνείται να πληρώσει Το άρθρο 3 του ίδιου προεδρικού διατάγματος ορίζει ότι σε περίπτωση διαφοράς μεταξύ Επικουρικού Κεφαλαίου και ασφαλιστή για το ποιος πρέπει να αποζημιώσει το θύμα η υποχρέωση αυτή σε πρώτη φάση βαραίνει το Επικουρικό Κεφάλαιο. Αν τελικά αποφασισθεί ότι ο ασφαλιστής θα πρέπει να καταβάλει την αποζημίωση εξ' ολοκλήρου ή εν μέρει τότε αυτός θα πρέπει να επιστρέψει τα χρήματα στο Επικουρικό Κεφάλαιο.

4. Ασφάλιση νομικής προστασίας

Η οδηγία του Συμβουλίου 87/344/EOK²⁶ έχει ως αντικείμενο το συντονισμό των νομοθετικών κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την ασφάλιση νομικής προστασίας που προβλέπεται στο σημείο Α 17 του παραπτήματος της οδηγίας 73/239/EOK. Στόχος της οδηγίας αυτής είναι η αποφυγή κάθε κινδύνου σύγκρουσης συμφερόντων που μπορεί να προκύψει λόγω του γεγονότος ότι ο ασφαλιστής καλύπτει και άλλον ασφαλισμένο ή λόγω του ότι καλύπτει τον ασφαλισμένο ταυτόχρονα για τους κινδύνους νομικής προστασίας και για τους κινδύνους άλλου κλάδου.

Όπως ορίζει η οδηγία η ασφάλιση νομικής προστασίας συνιστάται στην έναντι καταβολής ασφαλίστρου συμβατική δέσμευση για την ανάληψη δικαστικών εξόδων και την παροχή άλλων υπηρεσιών που απορρέουν από την εν λόγω ασφαλιστική κάλυψη. Ειδικότερα αφορά τόσο την ανόρθωση της ζημίας που υπάσπιτο ο ασφαλισμένος είτε μέσω εξώδικου συμβιβασμού είτε μέσω αστικής ή ποινικής δίκης όσο και την υπεράσπιση του ασφαλισμένου σε δίκη που εγείρεται εναντίον του.

Ορίζει δε η οδηγία συγκεκριμένες περιπτώσεις εξαίρεσης από το πεδίο εφαρμογής της. Συγκεκριμένα ορίζει ότι εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της η ασφάλιση νομικής προστασίας όταν αυτή αφορά διάφορες ή κινδύνους που απορρέουν από τη χρήση ποντοπόρων πλοίων ή σχετίζονται με τη χρήση αυτής. Επίσης εξαιρείται η δραστηριότητα ενός ασφαλιστή που παρέχει υπηρεσίες ή αναλαμβάνει έξοδα που συνδέονται με την σύμβαση κάλυψης αστικής ευθύνης στο βαθμό που η δραστηριότητα αυτή ασκείται συγχρόνως και προς το συμφέρον αυτού του ίδιου δυνάμει της κάλυψης αυτής.

Προβλέπεται άλλωστε ότι πρέπει να δοθεί στα κράτη μέλη η ευχέρεια να εξαιρούν από το πεδίο εφαρμογής της συγκεκριμένης οδηγίας τη δραστηριότητα νομικής προστασίας που αναπτύσσει ο ασφαλιστής της βοήθειας εφόσον αυτή η δραστηριότητα ασκείται σε κράτος άλλο από εκείνο της συνήθους διαμονής του ασφαλισμένου και αποτελεί τμήμα σύμβασης που αφορά μόνο τη βοήθεια που παρέχεται σε πρόσωπα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες κατά τη διάρκεια μετακινήσεως ή απουσιών από την κατοικία ή τον τόπο μόνιμης διαμονής.

²⁶ Οδηγία του Συμβουλίου 87/344/EOK (ΕΕΕΚ L185/77)

Προκειμένου να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος στόχος καθορίζεται από την Οδηγία αφενός η υποχρέωση των ασφαλιστικών επιχειρήσεων να προβλέπουν σχετικά με την ασφάλιση νομικής προστασίας, ξεχωριστό ασφαλιστήριο συμβόλαιο ή ξεχωριστό κεφάλαιο μέσα στο ενιαίο ασφαλιστήριο. Αφετέρου η υποχρέωση είτε να εφαρμόζουν σύστημα ξεχωριστής διαχείρισης για τον κλάδο νομικής προστασίας είτε να αναθέτουν την διαχείριση των ασφαλιστικών περιπτώσεων του κλάδου νομικής προστασίας σε επιχείρηση με αυτοτελή νομική υπόσταση. Αναγνωρίζεται τέλος στον ασφαλισμένο που έχει συνάψει σύμβαση νομικής προστασίας το δικαίωμα να επιλέγει τον δικηγόρο του μόλις είναι σε θέση να επικαλεστεί την παρέμβαση του ασφαλιστή του μέσα στα πλαίσια κάθε δικαστικής ή διοικητικής διαδικασίας και κάθε φορά που ανακύπτει σύγκρουση των συμφερόντων.

Δίδεται όμως στα κράτη μέλη η ευχέρεια να απαλλάσσουν τις επιχειρήσεις από την υποχρέωση να επιτρέπουν στον ασφαλισμένο την ως άνω ελεύθερη επιλογή δικηγόρου όταν η ασφάλιση νομικής προστασίας αφορά μόνον υποθέσεις που οφείλονται στην άδικη κυκλοφορία του οχήματος στο έδαφος τους και συντρέχουν και άλλες περιοριστικές προϋποθέσεις. Προβλέπεται επίσης ότι σε περίπτωση διενέξεων μεταξύ του ασφαλισμένου και του ασφαλιστή του η επίλυσή τους να γίνεται κατά τον δικαιότερο και ταχύτερο τρόπο.

Η προσαρμογή αυτής της οδηγίας στην ελληνική ασφαλιστική νομοθεσία έγινε με το πδ 459/90 (Φ.Ε.Κ. Α' 175) στο άρθρο 2 του οποίου καθορίζεται ότι η έννοια της νομικής προστασίας περιλαμβάνει την ανάληψη δικαστικών εξόδων και την παροχή άλλων υπηρεσιών με σκοπό ιδίως: (i) είτε την αποκατάσταση της ζημιάς που υπέστη ο ασφαλισμένος μέσω εξώδικου συμβιβασμού ή μέσω αστικής ή ποινικής δίκης (ii) είτε την υπεράσπιση του ασφαλισμένου σε δίκη.

Ορίζεται επίσης στο ίδιο άρθρο ότι το ασφαλιστήριο συμβόλαιο πρέπει να περιλαμβάνει το δικαίωμα του ασφαλισμένου να επιλέγει ελεύθερα το δικηγόρο του. Η παράγραφος 5 του ίδιου άρθρου κάνει λόγο για μια υποχρέωση της ασφαλιστικής επιχείρησης να εξασφαλίζει ότι κανένα μέλος του δεν ασκεί συγχρόνως με τη δραστηριότητα του κλάδου νομικής προστασίας δραστηριότητα είτε σε άλλο κλάδο που ασκεί η ίδια επιχείρηση αν πρόκειται για επιχείρηση πολλαπλών κλάδων είτε σε άλλη επιχείρηση που συνδέεται με την ίδια με οικονομικούς εμπορικούς ή διοικητικούς δεσμούς.

IV. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

1. Γενικές Αρχές

Ο αντικειμενικός σκοπός της Κοινοτικής πολιτικής του ανταγωνισμού είναι η διατήρηση της ενότητας της κοινής αγοράς. Αυτός ο στόχος της Κοινοτικής πολιτικής επιτυγχάνεται με την απαγόρευση έγερσης εσωτερικών εμποδίων και με την εξασφάλιση του γεγονότος ότι κανείς δεν κερδίζει κάποια θέση αθέμιτου πλεονεκτήματος. Οι κανόνες του ανταγωνισμού προβλέπονται από την Συνθήκη και είναι άμεσα εφαρμοστέοι και εκτελεστοί σ' ολόκληρη την Κοινότητα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και τα εθνικά δικαστήρια.

Οι σχετικές προβλέψεις της Συνθήκης είναι καταρχήν αυτές οι οποίες κατοχυρώνονται από τα άρθρα 85 και 86 και οι οποίες αφορούν την απαγόρευση των περιοριστικών πρακτικών και την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Παραπέρα τα άρθρα 92-96 καθορίζουν τους κανόνες που αφορούν τις κρατικές ενισχύσεις.

Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων το οποίο είναι το μοναδικό αρμόδιο για την ερμηνεία των Κοινοτικών Κανόνων του ανταγωνισμού έχει ερμηνεύσει ευρέως το άρθρο 85 (1). Μία συμφωνία μπορεί να χαρακτηρισθεί ως αντιανταγωνιστική και κατ' αυτή την έννοια να απαγορευτεί κατ' εφαρμογή του άρθρου 85 (1) αν συντρέχουν κάποιες συγκεκριμένες συνθήκες. Καταρχήν προκειμένου να απαγορευτεί ως αντιανταγωνιστική μια δραστηριότητα θα πρέπει να αφορά συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων η οποία θα πρέπει πραγματικά ή δυνητικά να επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ των κρατών-μελών. Επιπλέον η συμφωνία θα πρέπει να έχει ως αντικειμενικό σκοπό ή ως αποτέλεσμα την στρέβλωση του ανταγωνισμού στην Κοινότητα. Το άρθρο 85 (1) περιέχει μια λίστα διαφόρων τύπων συμφωνιών οι οποίες είναι αντιανταγωνιστικές. Αυτές συνίστανται στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών της αγοράς, στον περιορισμό ή έλεγχο της παραγωγής, και της διαθέσεως της τεχνολογικής αναπτύξεως, στην εφαρμογή άνισων όρων επί ισοδύναμων παροχών έναντι των εμπορικών συναλλασσόμενων με αποτέλεσμα να περιέχονται αυτοί σε μειονεκτική θέση, και στην εξάρτηση της συνάψεως συμβάσεως από την αποδοχή εκ μέρους των συναλλασσόμενων, πρόσθετων

παροχών που εκ φύσεως ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών. Οι απαγορευμένες δυνάμει του άρθρου 85 (1) συμφωνίες είναι σύμφωνα με το άρθρο 85 (2) αυτοδικαίως άκυρες ενώ είναι δυνατόν η Επιτροπή να επιβάλει και ποινές και πρόστιμα.

Η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου ορίζει μερικές εξαιρέσεις από την εφαρμογή του άρθρου 85 (1) όταν η συμφωνία ή κατηγορία συμφωνιών συμβάλει στην βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου εξασφαλίζοντας συγχρόνως στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει. Όμως θα πρέπει παράλληλα αυτή η συμφωνία να μην επιβάλει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις περιορισμούς μη απαραίτητους για την επίτευξη των στόχων αυτών και θα πρέπει να μην παρέχει στις επιχειρήσεις αυτές τη δυνατότητα καταργήσεως του ανταγωνισμού επί σημαντικού τμήματος των σχετικών προϊόντων.

Παραπέρα το άρθρο 86 αφορά την συμπεριφορά μιας συγκεκριμένης επιχείρησης στην αγορά. Προκειμένου να έχει εφαρμογή το άρθρο αυτό θα πρέπει να συντρέχουν τρεις προϋποθέσεις. Καταρχήν θα πρέπει η επιχείρηση να κατέχει δεσπόζουσα θέση μέσα στην κοινή αγορά ή μέσα σ' ένα σημαντικό τμήμα της. Περαιτέρω θα πρέπει η συμπεριφορά της επιχείρησης να είναι καταχρηστική και τρίτον η καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης της από την επιχείρηση θα πρέπει να επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ των κρατών-μελών.

Από τους κανόνες του ανταγωνισμού δεν εξαιρούνται ούτε οι επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού σύμφεροντος σύμφωνα με το άρθρο 90 (2).

Τα άρθρα 85 και 86 συμπληρώθηκαν από το δευτερογενές δίκαιο που πήρε τη μορφή Κανονισμών. Το πιο σημαντικό μέτρο που λήφθηκε ήταν ο κανονισμός 17 του Συμβουλίου που εκδόθηκε το 1962 και καθόριζε τους κανόνες που αφορούσαν την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού ορίζοντας και συγκεκριμενοποιώντας παράλληλα τις αρμοδιότητες της Επιτροπής στα πλαίσια της εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα ο κανονισμός 17 δίδει στην Επιτροπή εκτενείς εξουσίες ασκήσεως ελέγχου και επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση που διαπιστώσει παράβαση των άρθρων 85 και 86 που γίνεται από εναρμονισμένες πρακτικές ή συμφωνίες επιχειρήσεων.

Ο ανταγωνισμός μπορεί να νοθευτεί όχι μόνο με την σύμπραξη των επιχειρήσεων ή με την καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης μιας επιχειρήσεως αλλά και με την χορήγηση κρατικών ενισχύσεων. Το άρθρο 92 της ΣΥΝΘΕΚ απαγορεύει τέτοιου είδους κρατικών ενισχύσεων που νοθεύουν τον ανταγωνισμό στο μέτρο που επηρεάζει τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών-μελών. Το άρθρο 92 παρ. 1 παρ' όλα αυτά αναγνωρίζει το δικαίωμα των κρατών-μελών να ασκούν οικονομική πολιτική δια των κρατικών ενισχύσεων σε ορισμένες περιπτώσεις αν και θέτει τις εξαιρέσεις αυτές υπό τον έλεγχο της Επιτροπής ενδεχομένως του Συμβουλίου και τελικά του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (92 παρ.3).

Η Συνθήκη δεν περιέχει διατάξεις αναφερόμενες στις συγκεντρώσεις επιχειρήσεων. Η υπαγωγή μιας επιχείρησης στον έλεγχο μιας άλλης μπορεί όμως να οδηγήσει στον αποκλεισμό του ανταγωνισμού. Ο αποκλεισμός αυτός μπορεί όμως να είναι οικονομικά πλεονεκτικός για τις συγχωνευμένες επιχειρήσεις. Μπορεί επίσης να συμβάλει στην βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου. Από την άλλη πλευρά είναι δυνατόν ο περιορισμός αυτός να αίρει ή να διακινδυνεύει την λειτουργία της αγοράς του συγκεκριμένου προϊόντος όταν περιορίζει σημαντικά τον ανταγωνισμό στην οικεία αγορά εγκαθιστώντας μονοπώλια ή ολιγοπώλια.

Είναι προφανές ότι καμία προστασία του ελεύθερου ανόθευτου ανταγωνισμού δεν είναι πλήρης αν δεν περιλαμβάνει και τον έλεγχο των σημαντικών συγχωνεύσεων²⁷. Την ανάγκη ειδικής ρυθμίσεως του προληπτικού ελέγχου τόνισε η Επιτροπή ήδη από το 1973 και μετά από αρκετά χρόνια το 1989 εκδόθηκε ο κανονισμός 4064/89 που αποτελεί ειδική ρύθμιση εφαρμοζόμενη κατ' αποκλεισμό του κανονισμού 17. Σύμφωνα με τον κανονισμό αυτόν στον κοινοτικό προληπτικό έλεγχο υπάγονται μόνο οι συγχωνεύσεις με κοινοτική σημασία στις οποίες δεν εφαρμόζονται τα εθνικά δίκαια ενώ οι άλλες συγχωνεύσεις παραμένουν στην δικαιοδοσία των κρατών-μελών.

Το κριτήριο κοινοτικής σημασίας είναι καθαρά οικονομικό: Μια συγχώνευση έχει κοινοτική σημασία αν συντρέχουν δύο προϋποθέσεις (α) ο συνολικός διεθνής κύκλος εργασιών όλων των συγχωνευόμενων επιχειρήσεων υπερβαίνει τα πέντε δισεκατομμύρια ECU και (β) ο συνολικός κοινοτικός κύκλος εργασιών καθεμίας από

²⁷ Π.Δ. Δαγτόγλου "Η ελευθερία του ανταγωνισμού"

τις δύο τουλάχιστον από τις συγχωνευόμενες επιχειρήσεις υπερβαίνει τα 250 εκατομμύρια ECU. Παρά τη συνδρομή των προϋποθέσεων αυτών δεν διεξάγεται κοινοτικός έλεγχος αν καθεμία από τις συγχωνευόμενες επιχειρήσεις επιτυγχάνει περισσότερα από τα δύο τρίτα του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών της στο ίδιο κράτος-μέλος.

Τα τελευταία 30 χρόνια η Επιτροπή είτε μέσω των αποφάσεων της είτε μέσω νομοθετικών της προτάσεων με την υποστήριξη και την καθοδήγηση του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει δηλώσει την σημασία των Κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού στην διαμόρφωση της εμπορικής δραστηριότητας στην Ευρωπαϊκή αγορά. Ο ασφαλιστικός τομέας όπως και άλλοι τομείς πρέπει να προσαρμόσουν τις εμπορικές τους δραστηριότητες ώστε να μην έρχονται σε σύγκρουση με τους κοινοτικούς κανόνες του ανταγωνισμού.

Η ασφάλιση διαφέρει από άλλους τύπους εμπορικής δραστηριότητος λόγω του ότι βασίζεται στην αρχή ενός συμβολαίου σταθερής τιμολόγησης καθώς επίσης διότι το κύριο στοιχείο των υπηρεσιών που προσφέρει δεν είναι δυνατόν να ποσοτικοποιηθούν πλήρως σε όρους κόστους πριν το τέλος της περιόδου του συμβολαίου²⁸. Είναι όμως όμοιο με άλλες μορφές χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών κατά το ότι ρυθμίζεται από εθνικούς κανόνες οι οποίοι στοχεύουν στην προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών. Η επιτροπή έδειξε μια αποφασιστική στάση προκειμένου να εξασφαλίσει ένα ευέλικτο ανταγωνιστικό περιβάλλον σε διάφορες κατηγορίες ασφάλισης. Ο πρώτος στόχος για την διαμόρφωση αυτού του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος ήταν η διατήρηση του κόστους ασφάλισης σε χαμηλές τιμές. Αυτό θα ήταν δυνατόν να γίνει μόνο εφόσον είχε επιτευχθεί εναρμόνιση των σχετικών με τον ασφαλιστικό τομέα εθνικών νόμων. Εφόσον δηλαδή ο ασφαλιστικός τομέας απελευθερωνόταν πλήρως. Μετά το στάδιο αυτό τις απελευθέρωσης κρίθηκε απαραίτητη η διασφάλιση της διατήρησης της ανταγωνιστικής αγοράς στον ασφαλιστικό τομέα η οποία θα μπορούσε να επιτευχθεί με την απαγόρευση διενέργειας κοινοτικών συμφωνιών ανάμεσα σε αυτούς που παρείχαν ασφαλιστικές υπηρεσίες.

²⁸ Greaves: EC Competition Law: "Banking and Insurance services"

Την στάση της η Επιτροπή για τον ανταγωνισμό στον ασφαλιστικό τομέα την εξέφρασε με την υπ' αριθμό 85/75²⁹ απόφαση της η οποία αφορούσε την Γερμανική ένωση ασφαλιστών πραγμάτων Verband der Sarhversicherer (VDS). Η VDS πρότεινε το 1980 μία αύξηση των ασφαλίστρων από 10%-30% την οποία πρότεινε να εφαρμοσθεί μέχρι το τέλος του 1982 προκειμένου να επιτευχθεί σταθεροποίηση και εξυγίανση των δραστηριοτήτων στον τομέα ασφάλισης των βιομηχανικών κινδύνων πυρός και διακοπής λειτουργίας της επιχείρησης. Η σύσταση αυτής της VDS αποτελούσε σοβαρό πλήγμα περιορισμού του ανταγωνισμού ο οποίος ενισχύθηκε από τη στάση Γερμανών αντασφαλιστών οι οποίοι βασιζόμενοι στην σύσταση της VDS αποφάσισαν παράλληλα με τη σύσταση για σταθεροποίηση και εξυγίανση να εισαγάγουν ειδική ρήτρα υπολογισμού των ασφαλίστρων.

Αποφασίζοντας η Επιτροπή στην υπόθεση αυτή σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 85 παράγραφος 1 εξέφρασε την άποψη ότι αυτή η σύμβαση για σταθεροποίηση και εξυγίανση αν και χαρακτηριζόταν ως μη δεσμευτική παρόλα αυτά αποτελούσε απόφαση ένωσης επιχειρήσεων και μπορούσε να επηρεάσει το εμπόριο των κρατών - μελών. Θεώρησε η Επιτροπή ότι αρκούσε το γεγονός του ότι η σύσταση περιήλθε στη γνώση των κρατών - μελών ως έκφραση της βιούλησης της ένωσης.

Εκρινε λοιπόν η Επιτροπή ότι η σύσταση αυτή είχε ως αντικείμενο τόν περιορισμό του ανταγωνισμού στον τομέα ασφάλισης των βιομηχανικών κινδύνων πυρός και διακοπής λειτουργίας των επιχειρήσεων μέσα στην κοινή αγορά. Το γεγονός ότι αφορούσε μόνο τους ασφαλιστικούς κινδύνους που συντρέχουν στην Γερμανία δεν αποτελούσε σύμφωνα με την Επιτροπή στοιχείο που να περιορίζει το αποτέλεσμα. Και αυτό επειδή ανταγωνισμός εντός της κοινής αγοράς νοείται επίσης στις περιπτώσεις όπου η ζήτηση σε ένα συγκεκριμένο τομέα εντοπίζεται σ' ένα μόνο κράτος - μέλος.

Η Επιτροπή αρνήθηκε έτσι να παράσχει την προβλεπόμενη από το άρθρο 85 § 3 ΣΥΝΘΕΚ εξαίρεση με την αιτιολογία ότι η σύσταση για σταθεροποίηση και εξυγίανση δεν συνέβαλε στην βελτίωση των υπηρεσιών που παρέχουν οι ασφαλιστές. Εξέφρασε άλλωστε την άποψη ότι κάθε μέτρο που έχει ευνοϊκές επιπτώσεις στη δραστηριότητα των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων δεν πρέπει να θεωρείται σαν

²⁹ Απόφαση της Επιτροπής 85/75/EOK (ΕΕΕΚ L35/20)

βελτίωση της οικονομικής προόδου κατά την έννοια του άρθρου 85 § 3. Αντίθετα θεώρησε πιο σωστό να σταθμίσει κανείς τους κινδύνους που συνεπάγεται ένα μέτρο για τον ανταγωνισμό και τις βελτιώσεις που μπορεί να επιφέρει. Θα πρέπει το μέτρο αυτό να έχει ιδιαίτερο εμφανή αντικειμενικά πλεονεκτήματα τα οποία θα μπορούν να εξουδετερώσουν τα μειονεκτήματα για τον ανταγωνισμό.

Η VDS κάνοντας προσφυγή κατά της απόφασης αυτής προέβαλε το επιχείρημα ότι οι μη υποχρεωτική σύσταση δεν θα μπορούσε να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών-μελών αφού απευθυνόταν αποκλειστικά σε ασφαλιστές εντός Γερμανίας. Το δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δικαιοδοτώντας για την υπόθεση αυτή δήλωσε απερίφραστα ότι οι κανόνες του ανταγωνισμού εφαρμόζονται πλήρως στον ασφαλιστικό τομέα και στήριξε απόλυτα την άποψη της Επιτροπής.

2. Η πρακτική της Επιτροπής στην εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού

Αν και η Επιτροπή θεωρούσε ότι ο ασφαλιστικός τομέας δεν αποτελούσε έναν προνομιούχο τομέα ο οποίος υπόκειτο στους ανταγωνιστικούς κανόνες μόλις το 1984 εξέδωσε την πρώτη της απόφαση. Στις αρχές της δεκαετίας του '80 η Επιτροπή με πρωτοβουλία της κίνησε μια διαδικασία έρευνας για την εφαρμογή του άρθρου 85 της ΣΥΝΘΕΚ στον ασφαλιστικό τομέα.

2.1 Απόφαση NUOVO CEGAM.

Η απόφαση της Επιτροπής 84/191³⁰ ευρέως γνωστή ως απόφαση NUOVO CEGAM χορηγούσε ατομική εξαίρεση από την εφαρμογή του άρθρου 85 § 1 δυνάμει του άρθρου 85 § 3 σε μια συμφωνία ενός Ιταλικού consortium. Κύριος στόχος του consortium ήταν η απόκτηση εξειδικευμένων γνώσεων απαιτούμενων για την αποτελεσματική διαχείριση του κλάδου, την βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής της παρεχόμενης ασφαλιστικής υπηρεσίας και για τη βελτίωση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου.

Στο επίπεδο άμεσης ασφάλισης με την σύναψη της συμφωνίας ένας σημαντικός αριθμός ασφαλιστικών εταιριών που χωρίς τη συνομολόγηση του consortium θα βρίσκονταν σε ανταγωνιστική θέση έθεσαν στην ουσία τέρμα σε κάθε ανταγωνισμό ανάμεσά τους όσον αφορούσε τον προσδιορισμό των τιμών ασφαλίστρων και των όρων των συμβολαίων, περιορίζοντας έτσι τη δυνατότητα των ασφαλισμένων να

³⁰ Απόφαση της Επιτροπής 84/191/EOK (ΕΕΕΚ L99/20)

βρίσκουν ποικιλία στην προσφορά υπηρεσιών του εν λόγω ασφαλιστικού τομέα. Στο επόπεδο συνασφάλισης υπάρχει η υποχρέωση κάθε μέλους του consortium να επιλέγει σαν συνασφαλιστή μόνο εταιρία που συμμετέχει στο consortium.

Μετά την κοινοποίηση και σειρά διαβουλεύσεων ανάμεσα στο consortium και την Επιτροπή η συμφωνία τροποποιήθηκε έτσι ώστε ο ρόλος του consortium να είναι αρχικά ο ορισμός ενός κοινού ασφάλιστρου βασιζόμενου στους κοινούς κινδύνους που τα μέλη υποχρεούνται να τηρούν. Τα μέλη του consortium ήταν ελεύθερα να καθορίσουν το εμπορικό ασφάλιστρο δηλαδή το ασφάλιστρο που επιβάλλεται σε κάθε μεμονωμένο κίνδυνο βάσει των εκτιμήσεων μιας αυτόνομης εμπορικής πολιτικής. Μετά από αυτά ορίσθηκε εξαίρεση για 10 χρόνια δυνάμει του άρθρου 85 § 3 αφού η ασφαλιστική αγορά στην Ιταλία χαρακτηρίζόταν από μια ασθενή ζήτηση και μια σχετικά σθεναρή προσφορά και έτσι η δημιουργία μίας τέτοιας ένωσης θεωρήθηκε ως μέσο βελτίωσης της παραγωγής και της διανομής ασφαλιστικών υπηρεσιών. Παράλληλα θεωρήθηκε ότι εννοήθηκε ο καταναλωτής λόγω του ότι διευρύνθηκαν οι επιλογές ασφαλιστικών προϊόντων.

2.2 Απόφαση Concordato

Εξαίρεση δόθηκε επίσης δυνάμει του άρθρου 85 § 3 σε μια συμφωνία που έγινε ανάμεσα σε μέλη μιας μη κερδοσκοπικής ένωσης ασφαλιστικών εταιριών στην Ιταλία με την επωνυμία “Concordato Italiano Incendio Rishi Industriali”. Οι δραστηριότητες της Concordato αφορούσαν την ασφάλιση πυρός βιομηχανικών κινδύνων που βρίσκονται σε ιταλικό έδαφος καθώς και συμπληρωματική κάλυψη της ασφάλειας πυρός. Τα μέλη της αντιπροσώπευαν όλα μαζί το 50% της σχετικής αγοράς. Η απόφαση της Επιτροπής 90/25 έκρινε την συμφωνία ως περιοριστική του ανταγωνισμού. Θεώρησε καταρχήν ότι η συμφωνία περιόριζε τον ανταγωνισμό λόγω του ότι υποδεικνύει στα μέλη του να βασίζονται για τον καθορισμό των εμπορικών ασφάλιστρων επί των συντελεστών καθαρών ασφάλιστρων στο τιμολόγιο Βκ που τους ανακοινώνονταν από το concordato. Ο περιορισμός του ανταγωνισμού προέκυπτε επίσης από τη σύσταση που γινόταν στα μέλη να χρησιμοποιούν τους ορισμούς και τους γενικούς όρους που είχαν καταστρωθεί από το Concordato.

Η επιτροπή³¹ όμως εξαίρεσε τη συμφωνία Concordato από την εφαρμογή του άρθρου 85 § 1 θεωρώντας ότι συνέτρεχαν οι όροι της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου.

2.3 Αποφάσεις για ασφαλιστικές ενώσεις

Ο τομέας θαλάσσιας ασφάλισης έχει τύχει της εξωνυχιστικής έρευνας της Επιτροπής. Μια συμφωνία γνωστή ως International Group Agreement (IGA) έγινε από 17 συλλόγους προστασίας και εγγύησης (Protection and Indentity Clubs - συνεταιριστικές, μη κερδοσκοπικές ενώσεις που παρέχουν ορισμένα είδη θαλάσσιας ασφάλισης (P & I Clubs)). Οι διάφοροι σύλλογοι προστασίας και εγγύησης (P & I Clubs) που είχαν προσυπογράψει στη συμφωνία του διεθνούς ομίλου (International Group Agreement) ασφάλισαν περίπου το 90% του παγκοσμίου τονάζ κατά το 1979 και 1980.

Η ασφάλεια προστασίας και εγγύησης (P & I) είναι το καθιερωμένο όνομα για την ασφάλιση της αστικής ευθύνης και ορισμένων συμβατικών ευθυνών που προκύπτουν από την εκμετάλλευση πλοίου. Η αρχή στην οποία βασίζονται ήταν η αμοιβαιότητα και πιο συγκεκριμένα η αρχή ότι δεν αποτελούν εμπορικούς ασφαλιστές αλλά ενώσεις πλοιοικητών, ναυλωτών, εφοπλιστών και διαχειριστών πλοίων, οι οποίοι συμφωνούν να μοιραστούν μεταξύ τους τις ευθύνες σε μη κερδοσκοπική βάση.

Βάσει της συμφωνίας ένας μεγάλος αριθμός ασφαλιστών οι οποίοι εκτός εφαρμογής της IGA θα ήταν μεταξύ τους ανταγωνιστές ιδίως σε ότι αφορά τον καθορισμό των ασφαλιστρων, καθιέρωσαν μεθόδευση που είχε ως συνέπεια τον περιορισμό της ελευθερίας ενός νέου συλλόγου να ασφαλίζει πλοίο που έχει ήδη ασφαλισθεί σε κάποιο άλλο σύλλογο.

Ενώ οι συμφωνίες αμοιβαίας ασφάλισης δεν εισάγουν αυτές καθαυτές περιορισμούς του ανταγωνισμού η εν λόγω συμφωνία επεκτεινόταν περισσότερο διότι το σύστημα που καθιέρωνε είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του ανταγωνισμού μεταξύ των συλλόγων, με την επιβολή περιορισμών στο δικαίωμα κάθε συλλόγου να καθορίζει τα ασφαλιστρα.

³¹ Απόφαση της Επιτροπής 90/25/EOK (ΕΕΕΚ L15/25)

Η Επιτροπή στην οδηγία της 85/615³² εξαίρεσε για 10 χρόνια την IGA από την εφαρμογή του άρθρου 85 § 1 δυνάμει του άρθρου 85 § 3 θεωρώντας ότι θα έδινε τη δυνατότητα βελτίωσης της παραγωγής ή της διανομής προς όφελος του καταναλωτή.

Μια άλλη ασφαλιστική ένωση που έτυχε ευρείας έρευνας από την Επιτροπή, ήταν η Teko. Συγκεκριμένα στις 11 Αυγούστου 1987 η Technische Kontor Fuer de Maschinen - B - U - Versichervng (Teko) κοινοποίησε συμφωνία συνεργασίας στον τομέα της ασφάλισης της διακοπής λειτουργίας μηχανημάτων η οποία συνήφθη στις 6 Μαρτίου 1981 μεταξύ 17 συμβαλλομένων επιχειρήσεων (αργότερα προσχώρησαν άλλες 3) αρχικά για ένα έτος η οποία όμως παρατεινόταν έκτοτε σιωπηρά από έτος σε έτος.

Όσον αφορά την πρωτασφάλιση ο περιορισμός του ανταγωνισμού προέκυπτε από την ανάδειξη της Teko σε κοινό κέντρο παροχής πληροφοριών και συμβουλών ιδίως μέσω της εκτίμησης του κινδύνου και τον υπολογισμό του ασφάλιστρου από την Teko πράγμα που οδηγούσε στην πράξη σε συντονισμό της εμπορικής τακτικής των συμβαλλόμενων επιχειρήσεων. Ήταν αυτές μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις εφάρμοζαν δικούς τους όρους και ασφάλιστρα, ενώ κατά βάση χρησιμοποιούσαν κατά τη διαχείριση των συμβάσεων τους μια προσφορά καταρτιζόμενη από την Teko. Όσον αφορούσε την αντασφάλιση ο περιορισμός του ανταγωνισμού συναγόταν από το ότι η σύναψη των συμβάσεων συλλογικής αντασφάλισης ανατίθετο στην Teko.

Η επιτροπή έδωσε στην κοινοποιηθείσα συμφωνία εξαίρεση³³ από την εφαρμογή του άρθρου 85 § 1 δυνάμει του άρθρου 85 § 3 θεωρώντας ότι συμβάλλοντας στην συνεργασία των συμβαλλόμενων επιχειρήσεων οδηγούσε σε σημαντικό περιορισμό των εξόδων.

2.4 Η εφαρμογή του άρθρου 90 σε μία υπόθεση που αφορούσε τις Δημόσιες Επιχειρήσεις στην Ελλάδα.

Η απόφαση της Επιτροπής 85/276³⁴ αφορούσε την ασφάλιση στην Ελλάδα των περιουσιακών στοιχείων του δημοσίου και των πιστώσεων που χορηγούνται από τις ελληνικές τράπεζες του δημοσίου. Στην απόφαση αυτή η Επιτροπή εφάρμοσε για πρώτη φορά το άρθρο 90 το οποίο απαγόρευε στις δημόσιες επιχειρήσεις να έρχονται

³² Απόφαση της Επιτροπής 85/615/EOK (ΕΕΕΚ L376/2)

³³ Απόφαση της Επιτροπής 90/22/EOK (ΕΕΕΚ L13/34)

³⁴ Απόφαση της Επιτροπής 85/276/EOK (ΕΕΕΚ L152/25)

σε σύγκρουση με τους κανόνες του ανταγωνισμού. Το άρθρο 13 του νόμου υπ' αριθμό 1256/1982 όριζε ότι όλα τα περιουσιακά στοιχεία του δημοσίου συμπεριλαμβανομένων των ελληνικών δημοσίων επιχειρήσεων πρέπει να ασφαλίζονται αποκλειστικά από ασφαλιστικές επιχειρήσεις του δημοσίου τομέα και υποχρέωνται να ασφαλίζονται σε ασφαλιστικές εταιρίες που εξαρτώνται και ελέγχονται από το δημόσιο τραπεζικό τομέα.

Επίσης ως μια παραπέρα υποχρέωση καθοριζόταν η υποχρέωση της ασφαλιστικής εταιρίας να καταβάλει τη προμήθεια για την παρασχεθείσα υπηρεσία σε ειδικό λογαριασμό της εν λόγω τράπεζας κυρίως υπέρ των ασφαλιστικών ταμείων του προσωπικού της. Οι προϋποθέσεις αυτές όχι μόνο ήταν αντίθετες με τις προβλέψεις της Συνθήκης σχετικά με την ελευθερία εγκαθίδρυσης και παροχής υπηρεσιών αλλά επίσης έρχονταν σε αντίθεση με τους Κοινοτικούς κανόνες του ανταγωνισμού.

Επίσης αυτές εφαρμόζονταν σ' ένα μεγάλο τμήμα της αγοράς αφού η αγορά ασφαλίσεως των ελληνικών περιουσιακών στοιχείων του δημοσίου αντιπροσωπεύει περίπου το 25% του ετήσιου εισοδήματος από ασφάλιστρα στην Ελλάδα ενώ επίσης οι χορηγηθείσες πιστώσεις από τις ελληνικές δημόσιες τράπεζες συνιστούν το 80% της αγοράς πιστώσεων στην Ελλάδα.

Η Επιτροπή μετά από αποτυχία της Ελληνικής Κυβέρνησης και δρώντας αποφασιστικά έδωσε τέλος σ' αυτήν την κατάσταση ενεργώντας κατά τρόπο συμβατό με το άρθρο 90 (3). Έτσι εξέδωσε μια απόφαση με τη οποία έκρινε ως ασυμβίβαστες με το άρθρο 90 (1) τις προβλέψεις του ελληνικού νόμου.

2.5 Κανονισμός ομαδικής εξαίρεσης και η αντιμετώπιση των συγχωνεύσεων.

Η Επιτροπή ερχόμενη αντιμέτωπη με πλήθος κοινοποιήσεων που αφορούσαν συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές ασφαλιστικών επιχειρήσεων αποφάσισε να προετοιμάσει ένα σχέδιο για την εφαρμογή του άρθρου 85 παράγραφος 3 για τον ειδικό αυτό κλάδο επιχειρήσεων. Πράγματι το 1991 το Συμβούλιο μετά από πρόταση της Επιτροπής εξέδωσε τον Κανονισμό 1534/91³⁵ που αφορούσε θέματα σχετικά με τις προϋποθέσεις εξαίρεσης ορισμένων κατηγοριών συμφωνιών,

³⁵ Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1534/91 του Συμβουλίου (ΕΕΕΚ L143/1)

αποφάσεων και εναρμονισμένων πρακτικών στον τομέα των ασφαλίσεων κατ' εφαρμογή του άρθρου 85 παράγραφος 3 της ΣΥΝΘΕΚ από της εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού.

Έτσι σύμφωνα με το άρθρο 1 του Κανονισμού 1534 η Επιτροπή μπορεί με κανονισμό και με την επιφύλαξη του κανονισμού 17 να κηρύξει ανεφάρμοστο το άρθρο 85 παράγραφος 1 σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων και εναρμονισμένων πρακτικών στον τομέα των ασφαλίσεων από τη στιγμή που αυτές αφορούν και αποσκοπούν σε συνεργασία που αφορά:

- α)** τον από κοινού καθορισμό των ασφαλίστρων με βάση αθροιστικά στατιστικά στοιχεία ή με βάση τον αριθμό των ζημιών.
- β)** την καθιέρωση τυποποιημένων ορών ασφάλισης.
- γ)** την από κοινού κάλυψη ορισμένων ειδών ασφαλιστικών κινδύνων.
- δ)** τον διακανονισμό αποζημιώσεων
- ε)** τον έλεγχο και την έγκριση του εξοπλισμού ασφαλείας
- στ)** τα μητρώο για τους επαυξημένους κινδύνους και τα σχετικά μ' αυτά συστήματα ενημέρωσης υπό την προϋπόθεση ότι η τήρηση αυτών των στοιχείων διενεργούνται στα πλαίσια προστασίας του απορρήτου.

Ο Κανονισμός αυτός περαιτέρω καθορίζει ένα πλήρες διαδικαστικό πλαίσιο το οποίο επιτρέπει την πληρέστερη πληροφόρηση της Επιτροπής πριν την έκδοση του κανονισμού εξαίρεσης. Έτσι σύμφωνα με το άρθρο 6 η Επιτροπή οφείλει να ζητά τη γνώμη της συμβουλευτικής επιτροπής Ανταγωνισμού και Δεσποζουσών θέσεων όταν πρόκειται να δημοσιεύσει σχέδιο κανονισμού ή όταν πρόκειται να εκδόσει κανονισμό που αφορά συμφωνίες και δεσπόζουσες θέσεις. Επιπλέον το άρθρο 5 του Κανονισμού ορίζει ότι η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη όταν προτίθεται να εκδόσει κανονισμό να δημοσιεύει το σχετικό σχέδιο ούτως ώστε όλα τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα και οργανισμοί να μπορέσουν να γνωστοποιήσουν τις παρατηρήσεις τους. Τέλος το άρθρο 8 ορίζει ότι το αργότερο εντός εξαετίας από την έναρξη ισχύος του κανονισμού θα πρέπει η Επιτροπή να υποβάλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο έκθεση σχετικά με την λειτουργία του κανονισμού προτείνοντας ενδεχομένως και τις τυχόν τροποποιήσεις του.

Έτσι το 1992 το Συμβούλιο εκτιμώντας ότι η Επιτροπή είχε αποκτήσει ικανοποιητική πείρα στην εξέταση ατομικών υποθέσεων όσον αφορά τις συμφωνίες

που αναφέρονται στο σημείο 2 στοιχεία α), β), γ) και ε) του άρθρου 1 του Κανονισμού 1534/91 εξέδωσε έναν Κανονισμό ομαδικής εξαίρεσης (3932/92)³⁶ από την εφαρμογή του άρθρου 85 παράγραφος 1 για συμφωνίες αποφάσεις και εναρμονισμένες πρακτικές στον ασφαλιστικό τομέα οι οποίες έχουν ως αντικείμενο την πραγματοποίηση συνεργασίας μεταξύ ασφαλιστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων αντασφάλισης όσον αφορά:

- α)** Τον από κοινού καθορισμό των ασφαλίστρων με βάση αθροιστικά, στατιστικά στοιχεία ή με βάση τον αριθμό των ζημιών.
- β)** την καθιέρωση τυποποιημένων ορών ασφάλισης
- γ)** την από κοινού κάλυψη ορισμένων ειδών ασφαλιστικών κινδύνων.
- δ)** την από κοινού καθιέρωση κανόνων σχετικά με τον έλεγχο και την έγκριση εξοπλισμού ασφαλείας.

Ορίσθηκαν όμως από τον Κανονισμό για κάθε μια απ' αυτές τις τέσσερις κατηγορίες οι όροι οι οποίοι πρέπει να πληρούνται προκειμένου να εφαρμόζεται η απαλλαγή. Αυτοί οι όροι οφείλουν να εξασφαλίζουν το γεγονός ότι η συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων του ασφαλιστικού τομέα είναι και παραμένει σύμφωνη με το άρθρο 85 παράγραφος 3.

Όσον αφορά τέλος το θέμα των συγχωνεύσεων θα πρέπει να πούμε ότι ο Κανονισμός που αφορά τις συγχωνεύσεις εφαρμόζεται και στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις. Πρόσφατα η Επιτροπή αποφάσισε να μην εναντιώθει σε μια συμφωνία που έγινε ανάμεσα στην Societe Central Union des Assurance και στην Transatlantic Holdings Σύμφωνα με τους όρους της συμφωνίας οι δυο εταιρίες ίδρυσαν μια νέα μετοχική εταιρία.

Νωρίτερα το 1990 κοινοποιήθηκε μια συγκέντρωση επιχειρήσεων ανάμεσα στην Compagnie Financiere et de Reassurance du Groupe AG και στην NV AMEV. Η Επιτροπή θεωρώντας ότι δεν είχε πλήρως επιτευχθεί απελευθέρωση των ασφαλιστικών υπηρεσιών εκτίμησε ότι η συγκέντρωση αυτή θα οδηγούσε σε μια κατάσταση στην οποία η επιχείρηση θα αποκτούσε δεσπόζουσα θέση μέσα στην σχετική γεωγραφική αγορά για αυτό και την απαγόρευσε.

³⁶ Κανονισμός ΕΟΚ 3932/92 ΕΟΚ της Επιτροπής (ΕΕΕΚ L398/7)

V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Οι οδηγίες τρίτης γενιάς που αφορούν τον ασφαλιστικό τομέα έχουν ενσωματωθεί στις νομοθεσίες των περισσοτέρων κρατών - μελών της Ε.Ε. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Ασφαλιστική Αγορά είναι η δεύτερη σε μέγεθος μετά την Ασφαλιστική Αγορά της Βόρειας Αμερικής (ΗΠΑ και Καναδά). Κατά το 1993 δηλαδή τον πρώτο χρόνο μετά την εγκαθίδρυση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Ασφαλιστικής Αγοράς τα ποσοστιαία μερίδια παραγωγής ασφαλίστρων ήταν ενδεικτικά³⁷: Μεγάλης Βρετανίας 24%, Γερμανίας 24%, Γαλλίας 20%, Βορείων Χωρών 21%, Ιταλίας 6%, Ισπανίας 3,8%, Πορτογαλίας 0,6% και της Ελλάδας 0,3%.

Κατά κλάδους Ασφάλισης τον ίδιο χρόνο, οι ασφαλίσεις ζωής κατείχαν την πρώτη θέση στην Ευρωπαϊκή Αγορά με ένα μερίδιο 49% ενώ ακολουθούσαν οι ασφαλίσεις αυτοκινήτων με 17%, οι ασφαλίσεις πυρός με 11%, τα Προσωπικά Ατυχήματα με 10% και οι λοιποί κλάδοι με 13%. Το ειδικό βάρος των ασφαλιστικών αγορών στις ευρωπαϊκές οικονομίες μετριέται με βάση το ποσοστό των συνολικών ασφαλίστρων προς το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) που κυμαινόταν το 1993 από το 12,3% για την Μεγάλη Βρετανία, το 8,2% για τη Γαλλία, το 6,3% για τη Γερμανία και μέχρι το 2,5% για την Ελλάδα.

Όσον αφορά την απελευθέρωση των ασφαλιστικών αγορών θα πρέπει να πούμε ότι αυτή είναι προς όφελος των κοινοτικών καταναλωτών. Άλλωστε όπως δείχνει η Ευρωπαϊκή και Διεθνής εμπειρία όσο πιο απελευθερωμένη είναι μια ασφαλιστική αγορά τόσο μικρότερο είναι το ποσοστό κέρδους των ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Πράγματι στη δεκαετία 1980 - 1990 στις σχετικά προστατευόμενες αγορές της Γερμανίας, της Ελβετίας και της Γαλλίας τα αντίστοιχα περιθώρια κέρδους ήσαν 9%, 6% και 4%. Ενώ στην ίδια περίοδο, τα αντίστοιχα περιθώρια κέρδους για τις έντονα ανταγωνιστικές αγορές των ΗΠΑ και της Μεγάλης Βρετανίας ήσαν 3% και στις δύο χώρες.

Άλλωστε στο έντονο ανταγωνιστικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε λόγω της απελευθέρωσης ήταν αναγκαία η μείωση των λειτουργικών εξόδων, των δαπανών προσωπικού καθώς και του κόστους πρόσκτησης εργασιών. Οι εξελίξεις των αντίστοιχων μεγεθών στην αγορά αυτή, κατά την περίοδο 1985 - 1992 είναι

³⁷ «Η προσαρμογή της Ελληνικής ασφαλιστικής νομοθεσίας με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης» Εταιρία νομικών Β. Ελλάδος

ενδεικτικές. Οι λειτουργικές δαπάνες μειώθηκαν κατά μέσον όρο από 25% σε 22%, οι δαπάνες προσωπικού μειώθηκαν από 18% σε 16% και το προμηθειακό κόστος συμπιέστηκε από 16% σε 12%.

Όσον αφορά την Ελληνική Ασφαλιστική Αγορά θα πρέπει να πούμε ότι μέχρι το 1995 λειτουργούσαν περίπου 162 Ασφαλιστικές εταιρίες από τις οποίες οι 105 λειτουργούσαν ως ΑΕ (επονομαζόμενες ως ελληνικές) και οι υπόλοιπες 57 ως Υποκαταστήματα ή Πρακτορεία αλλοδαπών ασφαλιστικών εταιριών. Οι Ελληνικές ασφαλιστικές εταιρίες κατείχαν το 82,55% της αγοράς (παραγωγή ασφαλίστρων) ενώ οι αλλοδαπές κατείχαν το 17,45%. Άλλωστε θα πρέπει να πούμε ότι η ιδιωτική ασφάλιση στην Ελλάδα αναπτύσσεται δυναμικά τα τελευταία χρόνια τόσο στα πλαίσια του Τριτογενούς Τομέα υπηρεσιών όσο και στα πλαίσια του συνόλου της Ελληνικής Οικονομίας, γεγονός που μπορούμε να το συνδέσουμε με την δημιουργία της ενιαίας ευρωπαϊκής ασφαλιστικής αγοράς.

Παρά τα ενθαρρυντικά αυτά στοιχεία θα πρέπει να πούμε ότι είναι δύσκολη η επίτευξη ενιαίας ευρωπαϊκής ασφαλιστικής αγοράς λόγω του ότι δεν υπάρχει στον Κοινοτικό χώρο ομοιομορφία όσον αφορά τις ανάγκες των καταναλωτών. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν θα επιτελεστούν οι απαραίτητες για την επίτευξη της ενιαίας ασφαλιστικής αγοράς εξελίξεις. Απλώς χρειάζεται μια χρονοβόρα διαδικασία η οποία θα επιτρέπει τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στους καταναλωτές να προσαρμοσθούν στο νέο απελευθερωμένο περιβάλλον.

Σύμφωνα άλλωστε με μια έρευνα που έγινε από το Institute of Insurance Studies (Cologne University) με την συνεργασία του Geneva Association εκτιμάται μια αύξηση της πραγματικής μεγέθυνσης της ζήτησης³⁸. Τα ποσοστά μεγέθυνσης είναι μεγαλύτερα για τις χώρες όπου δεν υπάρχει ανεπτυγμένη ασφαλιστική αγορά (Ελλάδα, Πορτογαλία, Ισπανία, Ιταλία). Η ίδια έρευνα έδειξε ότι θα υπάρχει μια αλλαγή στην συμπεριφορά των καταναλωτών. Εκτιμήθηκε συγκεκριμένα μια αύξηση της ζήτησης για τα ξένα ασφαλιστικά προϊόντα, αύξηση η οποία αναμένεται να γίνει μεγαλύτερη τα επόμενα 10 χρόνια. Όσον αφορά τα οφέλη των καταναλωτών πιστεύεται ότι αυτά θα προκύψουν από το γεγονός ότι θα δημιουργηθούν νέα ασφαλιστικά προϊόντα τα οποία θα είναι περισσότερο προσανατολισμένα στις

³⁸ Gerd Weindenfeld «The European Internal Insurance Market: Expectation Assessment and Consequences for Business Policy from the Insurers' Point of View: Questionnaire Results» The Geneva Papers on Risk and Insurance 21 (No 78, January 1996)

ανάγκες των καταναλωτών. Παρ' όλα αυτά επισημαίνεται ο κίνδυνος εξαπάτησης των καταναλωτών ο οποίος προκύπτει από τον περιορισμό της εποπτείας και των συστημάτων έγκρισης των ασφαλίστρων και των συνθηκών πολιτικής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Greaves "EC Competition Law: Banking and Insurance Services" European Practice LIBRARK
2. Commission of the European Communities: "Insurance and Pension Funds" Community measures adopted or proposed (Situation as et June 1993)
3. Ιωαν. Ρόκας "Δίκαιο Ιδιωτικής Ασφάλισης" Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 1997
4. Ζ. Σκουλούδη "Δίκαιο της Ιδιωτικής Ασφάλισης" Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1996.
5. Κώστας Χρ. Μακρής "Κωδικοποίηση Νομοθεσίας Ιδιωτικής Ασφάλισης" με πλήρη ενημέρωση μέχρι και το ν. 2496/1997. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Τρίτη Έκδοση
6. Εταιρία νομικών Β. Ελλάδος "Η προσαρμογή της Ελληνικής Ασφαλιστικής Νομοθεσίας με τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης", Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη
7. Π. Δ. Δαγτόγλου «Η ελευθερία των ανταγωνισμού», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

1. Gerd Weindenfeld "The European Internal Insurance Market: Expectation, Assessment and Consequences for Business Policy from the Insurers' Point of View. Questionnaire Results" The Geneva Papers on Risk and Insurance 21 (No 78, January 1996)
2. William E Pool "Insurance and the European Community" The Geneva Paper on Risk and Insurance, 17 (No 63, April 1992).
3. Edwards, "Establishment and Services: an analysis of the insurance cases" (1987) EL REV. 231
4. David Camino and Clara Cardone «The EU Proposal for a Council Directive on Export Credit Insurance: A Critical Evaluation». The Geneva Paper on Risk and Insurance, 22 (No 82 January 1997)
5. Edgar Jannott «Effect of the Deregulation of Supervision on the Selling of Insurance» The Geneva Paper on Risk and Insurance, 20 (No 74 January 1995)

6. Roland Eisen «*Market size and Concentration insurance and the European Internal Market*» The Geneva Paper on Risk and Insurance (No 60 July 1991)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

- 64/225/EEC (OJ L 878/64) αφορά το συντονισμό διατάξεων σχετικά με τις δραστηριότητες αντασφάλισης και αντεκχώρησης.
- 73/239/EEC (OJ L 228/3) αφορά το συντονισμό διατάξεων σχετικά με την ελεύθερη εγκατάσταση
- 73/240/EEC (OL L228/20) αφορά το συντονισμό διατάξεων σχετικά με την ελευθερία ίδρυσης
- 88/357/EOK (OJ L172/1) αφορά την ελεύθερη παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών
- 78/473/EOK (OJ L151/25) αφορά την απελευθέρωση του τομέα της συνασφάλισης.
- 92/49/EOK (OJ L228/1) αφορά το καθεστώς της ενιαίας άδειας.
- 87/343/EOK (OJ L 185/72) αφορά την ασφάλιση πιστώσεων - εγγυήσεων.
- 84/641/EOK (OJ L 339/21) αφορά την τουριστική βοήθεια.
- 72/166/EOK (OJ L 103/1) αφορά την αστική ευθύνη που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων
- 90/232/EOK (OJ L 129/33) αφορά την αστική ευθύνη που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων
- 90/618/EOK (OJ L 330/44) αφορά την αστική ευθύνη που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων
- 87/344/EOK (OJ L 185/77) αφορά την νομική προστασία.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

- 85/75/EOK (OJ L 35/20) σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 85 της Συνθήκης EOK.(IV/30307-ασφάλιση πυρός(D))
- 84/191/EOK (OJ L 99/20) σχετικά με μία διαδικασία για την εφαρμογή του άρθρου 85 της Συνθήκης EOK (IV/30804-Nuovo Cegam)
- 90/25/EOK (OJ L 15/55) σχετικά με μία διαδικασία για την εφαρμογή του άρθρου 85 της Συνθήκης EOK (υπόθεση IV/32265 Concordato)

- 85/615/EOK (OJ L 376/2) σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης EOK (IV/30375-P & I Club)
- 90/22/EOK (OJ L 13/34) σχετικά με μία διαδικασία σύμφωνα με το άρθρο 85 της Συνθήκης EOK (υπόθεση IV/32408-Teko)
- 85/276/EOK (OJ L 152/25) σχετικά με την ασφάλιση περιουσιακών στοιχείων στην Ελλάδα.

KANONISMOI

Κανονισμός EOK αριθ. 1534/91 του Συμβουλίου (OJ L 143/1) σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 85 παρ.3

Κανονισμός EOK αριθμ. 3932/92 της Επιτροπής (OJ L 398/7) σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 85 παρ.3

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΛΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

Υπόθεση 220/83 Απόφαση της 4/12/1986

Υπόθεση 252/83 Απόφαση της 4/12/1986

Υπόθεση 205/83 Απόφαση της 4/12/1986

Υπόθεση 206/84 Απόφαση της 4/12/1986

